

QOY ƏDALƏT ZƏFƏR ÇALSIN!

"SƏS" qəzeti mənim üçün ən əziz qəzetdir

Türk dünyası bütövləşir

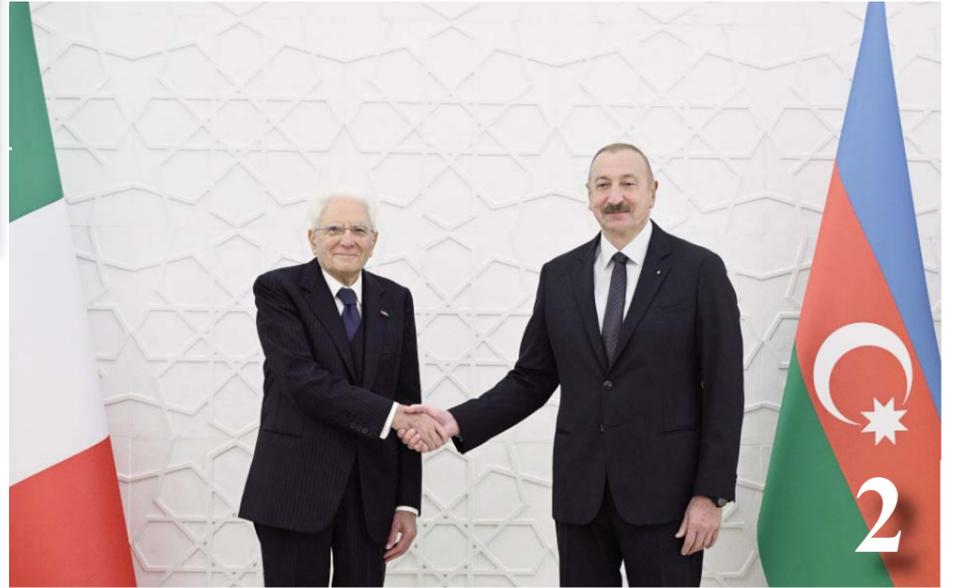

№ 178 (7346)

1 oktyabr 2025-ci il.
Qiyməti 60 qəpik

Azərbaycan və İtaliya: etibarlı tərəfdaş və sadıq dost!

İtaliya Prezidenti Sercio Mattarella
Bakıda rəsmi səfərdədir

"İslam NATO-su" yarana bilərmimi?

Bakıda II Azərbaycan-Özbəkistan
Media Forumunun açılış
mərasimi keçirilib

4

Mövsümi qriplərə yoluxmamaq
üçün nə etmək lazımdır?

8

İxtisas seçimində yanılmaq:
hələ gec deyil...

15

7

Kredit və ipoteka
faizləri niyə
yüksəkdir?

16

Subkultura
təhlükəli ola
bilərmimi?

12

Sentyabrın 30-da Azərbaycan Respublikasına rəsmi səfərə gələn İtaliya Respublikasının Prezidenti Sercio Mattarellanın rəsmi qarşılama mərasimi olub. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev İtaliya Prezidenti Sercio Mattarellanı qarşılayıb.

Daha sonra Prezident İlham Əliyevin İtaliya Respublikasının Prezidenti Sercio Mattarella ilə təkbətək görüşü keçirilib. Eyni zamanda Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin İtaliya Respublikasının Prezidenti Sercio Mattarella ilə geniş tərkibdə görüşü də keçirilib.

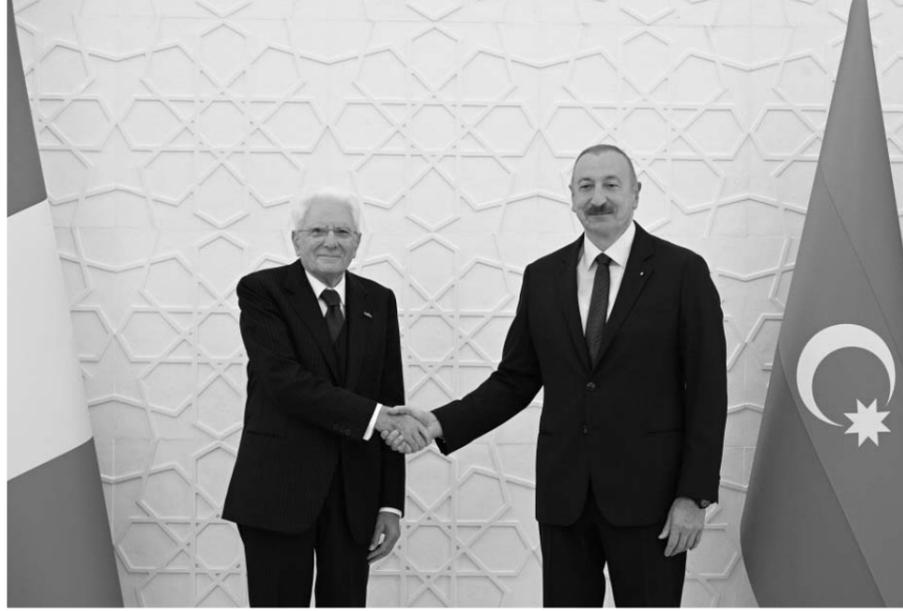
Strateji tərəfdaşlıq, möhkəm dostluq münasibətləri

Strateji tərəfdaşlıq əlaqələrinə malik Azərbaycan və İtaliyanı həm də möhkəm dostluq və əməkdaşlıq ənənələri bağlayır. Tərəflər arasında münasibətlər qarşılıqlı faydalı tərəfdaşlıq xarakteri daşıyır və bir-birinin maraqlarına hörmət prinsiplərinə əsaslanır. Qeyd etmək lazımdır ki, Azərbaycanın xarici siyasət kursunda İtaliya ilə əlaqələrin daha da irəliyə aparılması mühüm yer tutur. Bu gün İtaliya Avropa İttifaqına üzv ölkələr arasında Azərbaycanın əsas siyasi, iqtisadi və ticari tərəfdaşdır.

Bu dostluq münasibətləri qarşılıqlı faydalı tərəfdaşlıq xarakteri daşıyır, bir-birinin ma-

Azərbaycan və İtaliya: etibarlı tərəfdaş və sadıq dost!

İtaliya Prezidenti Sercio Mattarella Bakıda rəsmi səfərdədir

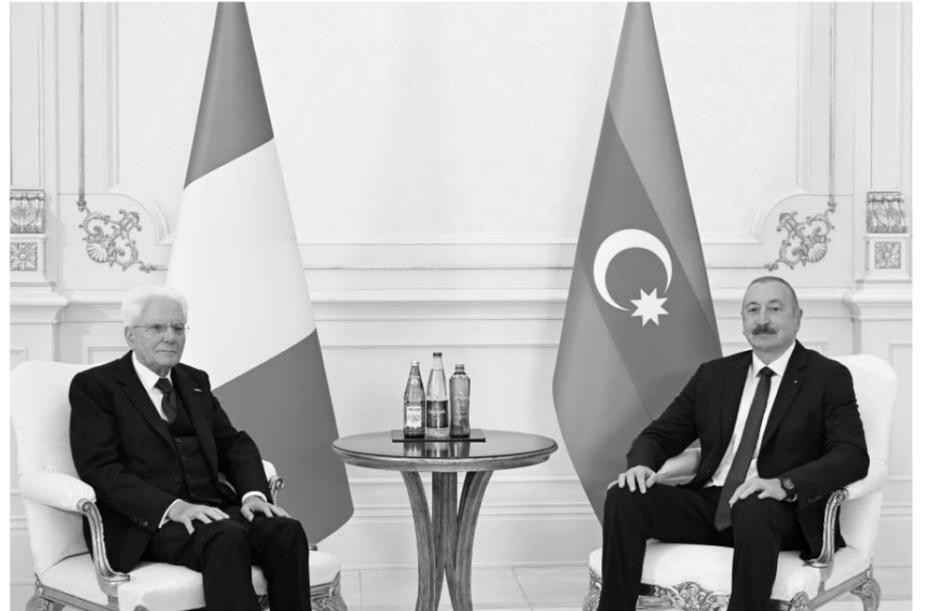

landırır.

Cənub Qaz Dəhlizi və onun tərkib hissəsi olan Trans-Adriatik qaz boru kəməri (TAP) ikitərəfli enerji əməkdaşlığını və İtaliyanın enerji təhlükəsizliyini möhkəmləndirən vacib amildir. Ölkəmizlə Avropa İttifaqı arasında əldə edilən razılaşmaya əsasən, 2027-ci ilə qədər Azərbaycan qazının tədarükü ildə azı 20 milyard kubmetrə çatmalıdır. Təbii ki, bu həcmi Avropaya çatdırılmasında Cənub Qaz Dəhlizinin bir hissəsi olan TAP da mühüm rol oynayacaq.

İki ölkə arasında ticarət dövriyyəsinin əsasını Azərbaycanın ixracatı təşkil edir. Gerçəkdən də İtaliya və Azərbaycanın münasibətləri Azərbaycanla bəzi Avropa dövlətlərinin münasibətlərindən fərqlənir.

Prezident İlham Əliyev öz çıxışlarında uzun illər ərzində Azərbaycan və İtaliyanın strateji tərəfdaş kimi fəaliyyət göstərdiyini qeyd edib, iki dövlət arasında müvafiq bəyannamənin təqribən 10 il əvvəl qəbul edildiyini bildirib. "Bizim əməkdaşlığımız bir çox

raqlarına hörmət prinsiplərinə əsaslanır. Hər iki ölkənin rəhbərlərinin qarşılıqlı səfərləri münasibətlərin inkişafına böyük təkan verir.

Tarixə nəzər salsaq görürük ki, Ulu Öndər Heydər Əliyevin 1997-ci ilin sentyabrında İtaliyaya ilk rəsmi səfəri iki dövlət arasında bütün sahələrdə münasibətlərin inkişaf etdirilməsi üçün əhəmiyyətli addım olub. Həmin səfər zamanı Heydər Əliyev İtaliya Prezidenti, Baş nazir, Senatın və Deputatlar Palatasının sədrləri ilə görüşüb. İtaliya rəhbərləri Heydər Əliyevlə söhbət zamanı Ermənistan-Azərbaycan münasibətlərinin sülh yolu ilə ədalətli həllinə və Azərbaycanın ərazi bütövlüyünün təmin olunmasına tərəfdar olduqlarını bildirdilər. Ulu Öndərin İtaliyaya səfəri nəticəsində iki dövlət arasında siyasi, iqtisadi, mədəni və texniki əməkdaşlıq üzrə yeddi sənəd imzalanıb. Beləliklə, qarşılıqlı münasibətlər və əlaqələr artan xətt boyu inkişaf etməyə başlayıb, bir sıra səfərlər həyata keçirilib. Ölkələrimizin enerji sahəsində əməkdaşlığı da yüksək səviyyədədir. İtaliya Azərbaycandan xam neft və neft məhsullarının ixracında ən iri ticarət tərəfdaşına çevrilib.

sahəni əhatə edir. Bizim müntəzəm siyasi təmaslarımız var. Yüksək səviyyəli siyasi təmaslarımız bizim yaxın siyasi tərəfdaş olduğumuzu nümayiş etdirir".

Daha vacib bir məqama diqqət edək. İtaliya Ermənistan ilə Azərbaycan arasında uzun illər davam edən münaqişənin həlli istiqamətində ədalətli yanaşma sərgiləyib. Vətən müharibəsi zamanı da İtaliya Azərbaycanın yanında olub, bu ölkənin parlament qrupu Azərbaycana səfər edib. Senatın Gəncə şəhərinin Ermənistan tərəfindən raketlərlə atəşə tutulmasının nəticələri ilə, Ağdam rayonunda işğalın fəsadları ilə yerində tanışıb, öz fikirlərini bölüşüblər. İşğaldan azad olunan ərazilərimizdə həyata keçirilən bərpa və quruculuq işlərində də İtaliya şirkətləri əsas pay sahiblərindəndir. Hazırda respublikamızın üç şəhərində işğal və Zəfər muzeyləri İtaliya şirkətləri tərəfindən inşa olunur. Şuşada qədim məscidin bərpası və yeni məscidin inşası da dost ölkə şirkətləri tərəfindən həyata keçirilir.

İtaliya Prezidentinin ölkəmizə bu səfəri iki ölkə arasındakı münasibətlərin daha da inkişafı baxımından və strateji əməkdaşlığın gücləndirilməsi aspektindən kifayət qədər əhəmiyyətlidir. Xüsusilə bu səfərdən sonra iki ölkə arasında qeyri-neft sektorunda da əməkdaşlığın güclənməsi planlaşdırılır.

Avropada əsas iqtisadi tərəfdaş...

Son bir neçə ildə Azərbaycanın Avropa

ölkələrinin enerji təchizatını yüksək səviyyədə həyata keçirməsi bir daha göstərir ki, ölkəmizin neft və qaz strategiyası möhtəşəm uğurlara nail olub. Xüsusilə Azərbaycandan İtaliyaya uzanan, Cənub Qaz Dəhlizi adlanan 3500 kilometrlik integrasiya edilmiş

boru kəməri sistemi bu gün 10 ölkənin enerji təhlükəsizliyini təmin edir. Hazırda 10-dan çox ölkə Azərbaycandan qaz alır və onlardan 7-si Avropa İttifaqının üzvüdür. Bu səbəbdən Avropa Komissiyası Azərbaycanı ümumAvropa qaz təchizatçısı və etibarlı tərəfdaş ad-

"SƏS" Analitik Qrupu

Dünya ölkələri ilə qarşılıqlı etimad əsasında beynəlxalq münasibətlər, diplomatik əlaqələr quran Azərbaycan Çinlə də diplomatik əlaqələri inkişaf etdirərək daha da möhkəmləndirir. Mövcud əlaqələr sabit və sağlam əsasda inkişaf edir. Ötən müddət ərzində dövlətlərimiz arasında əlaqələr qarşılıqlı faydalı tərəfdaşlıq və dostluq prinsipləri əsasında uğurla inkişaf etdirilib. Bu əlaqələr xalqların mənafeyinə uyğun olaraq inkişaf edir. İkitərəfli əlaqələrin sürətlə inkişaf edərək hazırkı səviyyəyə çatmasında yüksək səviyyəli qarşılıqlı səfərlər və imzalanan sənədlər mühüm rol oynayıb. "Çin Xalq Respublikası ilə əlaqələrin inkişaf etdirilməsi Azərbaycanın xarici siyasətinin prioritet istiqamətlərindəndir. Məmnunluqla qeyd etmək istərdim ki, son dövrdə Azərbaycan-Çin münasibətləri yeni mərhələyə qədəm qoymuşdur.

Aramızdakı fəal dialoq, səmimiyyət və qarşılıqlı etimad şəraitində keçən görüşlərimiz, təmaslarımızın intensivliyi Azərbaycan-Çin əlaqələrinin səviyyəsindən və yüksək dinamikasından xəbər verir. Aprel ayında Çinə dövlət səfərim zamanı imzalanmış sənədlər, xüsusilə də "Azərbaycan Respublikası ilə Çin Xalq Respublikası arasında hərtərəfli strateji tərəfdaşlıq əlaqələrinin qurulması haqqında Birgə Bəyanat" ikitərəfli əlaqələrimizi daha da yüksək pilləyə qaldırmış, dövlətlərarası münasibətlərimizin strateji mahiyyətini gücləndirmişdir. Bu fikirləri Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev Çin Xalq Respublikasının Sədri Si Cinpinə Çin Xalq Respublikasının milli bayramı münasibətilə ünvanladığı təbrikində bildirib.

Qeyd edək ki, sözügedən sənəddə qarşılıqlı hörmət, bərabər səviyyədə etimad, bir-birinə dəstək və əməkdaşlıq prinsiplərinə əsaslanan strateji tərəfdaşlığın qurulması ifadə olunub. Bu, iki ölkə arasında münasibətlərin tarixində mühüm mərhələni təşkil edən sənəddir. Əməkdaşlığı gələcəkdə də genişləndirmək, beynəlxalq məsələlərdə qarşılıqlı fəaliyyəti möhkəmləndirmək, iki ölkənin ümumi maraqlarını birlikdə müdafiə etmək, eləcə də regional və qlobal sülh, sabitlik və inkişaf fəaliyyətini birgə təşviq etmək kimi məsələlər yer almışdır. Qəbul olunan Bəyanat ÇXR və Azərbaycanı rəsmi strateji tərəfdaşlara çevirib.

Bəyanatda qeyd olunur ki, tərəflər xalqlarının seçdiyi və milli şərtlərə uyğun olan inkişaf yolunu seçməkdə bir-birini möhkəm dəstəkləyir, hər iki ölkənin təməl maraqlarının, suverenliyinin, təhlükəsizliyinin və ərazi bütövlüyünün qorunmasında bir-birinə qətiyyətli dəstək verirlər. Azərbaycan tərəfi dünyada yalnız vahid bir Çinin mövcudluğunu, Tayvanın Çin ərazisinin ayrılmaz tərkib hissəsi olduğunu, Çin Xalq Respublikası hökumətinin bütün Çini təmsil edən yeganə qanuni hökumət olduğunu tanıyır. Çin Azərbaycan tərəfinin təklif etdiyi sülh gündəliyini qətiyyətlə dəstəkləyir və qarşıdurmaya yönəlməmiş geosiyasi oyunları qeyri-məhsuldar hesab edir. Tərəflər müasirləşməni birgə şəkildə irəli aparmaq və daha yüksək səviyyəli, yüksək dayanıqlılıq və uzunmüddətli sabitliyə malik yeni birgə inkişaf məkanı yaratmaq üçün "Bir kəmə, bir yol" təşəbbüsünün Azərbaycanın "İpək Yolunun dirçəldilməsi" dövlət inkişaf strategiyası və 2030-cu ilə qədər olan sosial-iqtisadi inkişaf Strategiyası ilə uyğunlaşdırılmasını möhkəmləndirmək barədə razılaşıblar.

"Bu gün Azərbaycan ilə Çin arasında qarşılıqlı etimad, hörmət və dəstəyə əsaslanan münasibətlərin hərtərəfli strateji tərəfdaşlıq müstəvisində inkişafı məmnunluq doğurur. Siyasi, iqtisadi-ticari, sənaye, enerji, nəqliyyat-kommunikasiya, investisiya, kənd təsərrüfatı, humanitar və digər sahələrdə əməkdaşlığımızın gündən-günə genişlənməsi və yeni məzmunla zənginləşməsi bizi sevindirir", - fikirləri təbrikdə yer alıb.

Məlumdur ki, Azərbaycan ÇXR-in Sədri tərəfindən irəli sürülmüş "Bir kəmə, bir yol"

Azərbaycan-Çin əlaqələrində hərtərəfli strateji tərəfdaşlıq

Prezident İlham Əliyev: "Çin Xalq Respublikası ilə əlaqələrin inkişaf etdirilməsi Azərbaycanın xarici siyasətinin prioritet istiqamətlərindəndir"

yol" təşəbbüsünü dəstəkləyən ilk ölkələrdən biridir. Bu layihə təkə nəqliyyat əlaqəsini təmin etmir, eləcə də bir sıra ölkələr arasında dialoq və əməkdaşlığın möhkəmlənməsinə xidmət edir. Son dövrlərdə Orta Dəhliz vasitəsilə Çindən Avropaya gedən yüklərin həcmində artım dinamikası diqqətiçəkəndir və bu istiqamətdə əməkdaşlıq üçün yaxşı imkanlar mövcuddur. "Kəmə, bir yol" layihəsinin uğurla icrası, xüsusilə də onun vacib tərkib hissəsi olan Orta Dəhliz vasitəsilə daşımaların artması təqdirəlayiqdir", - deyərək Prezident təbrikində bildirib.

YENİ ENERJİ VƏ TİCARƏT MARŞRUTLARININ FORMALAŞMASINA ZƏMİN

Azərbaycan bərabərhüquqlu əməkdaşlıq və qarşılıqlı hörmət prinsiplərimizə uyğun münasibətlərə üstünlük verir. Müasir dünyada Çin Xalq Respublikası ilə əlaqələrin əhəmiyyəti xüsusilə vurğulanmalıdır. Çin öz növbəsində həm Şərqi-Qərbi, həm də Şimal-Cənub nəqliyyat marşrutlarının kəsişməsində yerləşən Azərbaycanla əməkdaşlığa böyük diqqət ayırır. Bu əməkdaşlıq yalnız iki ölkə arasındakı əlaqələri möhkəmləndirməklə məhdudlaşmır, həm də regional və qlobal iqtisadi inteqrasiyanı gücləndirmək üçün mühüm amildir. Azərbaycan və Çin arasında əlaqələrin bütün sahələrdə daha da genişlənməsi üçün böyük potensial mövcuddur. İki ölkə arasında nəqliyyat, kənd təsərrüfatı, turizm, energetika, informasiya və kommunikasiya texnologiyaları istiqamətlərində əməkdaşlığın artan dinamikası diqqətdədir. Azərbaycan ilə Çin arasında iqtisadi əlaqələrin inkişafı, ölkələrimizin strateji tərəfdaşlıq münasibətlərində mühüm yer tutur. Bu əlaqələrin genişləndirilməsi və mövcud problemlərin həlli məqsədilə 2009-cu ilin mayında Hökumətlərarası İqtisadi Komissiya yaradılıb. 2012-ci ildə Pekində, Azərbaycanın İqtisadi İnkişaf Nazirliyi ilə Çinin Kommersiya Nazirliyi arasında əməkdaşlıq haqqında memorandum imzalanıb. Həmçinin Azərbaycan 2016-cı ildə Asiya İnfrastruktur İnvestisiya Bankına üzv olaraq beynəlxalq iqtisadi layihələrə daha sıx inteqrasiya edib. Azərbaycanın "Kəmə, bir yol" təşəbbüsünə verdiyi önəm 2017-ci ilin oktyabrında Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolunun açılışı ilə öz təsdiqini tapıb. Bu mühüm layihə həm Azərbaycan, həm

də Çin üçün iqtisadi əlaqələrin daha da möhkəmlənməsinə və regional ticarət marşrutlarının inkişafına xidmət edir.

Azərbaycanın "Kəmə, bir yol" təşəbbüsünə verdiyi önəm 2017-ci ilin oktyabrında Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolunun açılışı ilə öz təsdiqini tapıb. Bu mühüm layihə həm Azərbaycan, həm də Çin üçün iqtisadi əlaqələrin daha da möhkəmlənməsinə və regional ticarət marşrutlarının inkişafına xidmət edir. Çin hökuməti bu dəmir yolunun istifadəyə verilməsini və tikintisində Azərbaycanın oynadığı mühüm rolunu yüksək qiymətləndirib. Çin həm Şərqi-Qərbi, həm də Şimal-Cənub nəqliyyat marşrutlarının kəsişməsində yerləşən Azərbaycanla əməkdaşlığa böyük diqqət ayırır. Bu əməkdaşlıq yalnız iki ölkə arasındakı əlaqələri möhkəmləndirməklə məhdudlaşmır, həm də regional və qlobal iqtisadi inteqrasiyanı gücləndirmək üçün mühüm amildir. Orta Dəhliz Avropa və Mərkəzi Asiyaya Xəzər dənizi vasitəsilə Çinlə birləşdirən etibarlı və təhlükəsiz marşruta çevrilib. Azərbaycan ilə Çin arasında tranzit daşımaların həcmi 2024-cü ildə 378 min ton olub və bu göstərici 2023-cü ilə müqayisədə 86 faiz çoxdur. 2024-cü il ərzində Çindən Azərbaycana ixrac və tranzit rejimində Orta Dəhlizlə 287 marşrut qatırı yola salınıb.

Onu da qeyd edək ki, Çin Azərbaycanın Orta Dəhliz layihəsindəki rolunu yüksək qiymətləndirir və regionda bu əməkdaşlıq yeni enerji və ticarət marşrutlarının formalaşmasına zəmin yaradır.

Son illər ərzində Azərbaycan və Çin arasındakı əlaqələrdə xüsusi canlanma yaşanır. 2022-ci ilin sentyabrında, Şanxay Əməkdaşlıq Təşkilatının Səmərqənddə keçirilən Sammiti zamanı Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev ilə Çin Sədri Si Cinpin arasında keçirilən görüşdə iki ölkə arasındakı münasibətlərin gələcək inkişaf istiqamətləri müəyyənləşdirilib. 2023-cü ilin əvvəlindən isə yüksək səviyyəli ikitərəfli mübadilələrin yeni dalğası başlayıb, qarşılıqlı səfərlər davam edib.

Qeyd edək ki, Azərbaycanda Çin arasında "Azərbaycan Respublikası Hökuməti ilə Çin Xalq Respublikası Hökuməti arasında ümumvətəndaş pasportlarına malik vətəndaşların vizadan qarşılıqlı azad edilməsi haqqında Saziş", "Azərbaycan Respublikasının Minatəmizləmə Agentliyi ilə Çin Xalq Respublikasının Xarici İşlər Nazirliyi arasında humanitar minatəmizləmə sahəsində əməkdaşlığın möhkəmləndirilməsinə dair

Anlaşma Memorandumu", "Azərbaycan Respublikası ilə Çin Xalq Respublikası arasında cinayət işləri üzrə qarşılıqlı hüquqi yardım haqqında Müqavilə", "Azərbaycan Respublikası Hökuməti ilə Çin Xalq Respublikası Hökuməti arasında "Bir kəmə, bir yol" təşəbbüsünün birgə təşviqi üzrə Əməkdaşlıq Planı" və digər sənədlər imzalanıb. Təbrikdə o da qeyd olunub ki, "Eyni zamanda vizasız gediş-gəlişə dair sənədin qüvvəyə minməsinin insanlararası təmasların və turizmin inkişafına, iqtisadi, humanitar və mədəni əlaqələrin dərinləşməsinə mühüm təkan verəcəyinə inanırıam".

"ƏNƏNƏVİ DOSTLUQ ƏLAQƏLƏRİNİN DAHA DA MÖHKƏMLƏNMƏSİNƏ, HƏRTƏRƏFLİ STRATEJİ TƏRƏFDAŞLIĞIMIZIN DAHA DA DƏRİNLƏŞMƏSİNƏ NAIL OLACAĞIQ"

Son illərdə iki ölkə arasında humanitar mübadilələr, xüsusən dillərin tədrisi və turizm sahələri də inkişaf edir. Pekin Xarici Dillər Universiteti Azərbaycan dilinin öyrənilməsi proqramını həyata keçirir. Daha çox azərbaycanlı tələbə Çin dilinə maraq göstərir.

Azərbaycan və Çinin ali təhsil müəssisələrində müxtəlif ixtisaslar üzrə bakalavr, magistratura və doktorantura səviyyələrində təhsil alan gənclərin sayı artır. Konfutsi İnstitutunun tərəfdaşları olan Azərbaycanın bir sıra ali təhsil müəssisələrində Çin dili tədris olunur. Azərbaycanın və Çinin daim bir-birlərinin ərazi bütövlüyünü və suverenliyini dəstəkləyiblər. Ölkələrimiz arasında bərpaulunan enerji sahəsində əməkdaşlıq üçün böyük imkanlar var və artıq Azərbaycanın müvafiq qurumları ilə Çin şirkətləri arasında bu sahədə çoxsaylı sənədlər imzalanıb, Ticarət döviyyəsi son dövrlərdə 20 faizdən çox artıb. Bərpaulunan enerji sahəsində əməkdaşlığa dair isə 6 sənəd imzalanıb. Bu sənədlər ümumilikdə 260 meqavat gücündə günəş elektrik stansiyaları, 100 meqavatlıq üzən günəş elektrik stansiyası, 30 meqavat gücündə batareya enerji saxlanma sistemi, dənizdə minimum 2 qişavət gücündə külək elektrik stansiyasının inşası, daha 2 meqavat gücündə külək enerjisi layihəsinin inkişafı, eləcə də bərpaulunan enerji və elektrik enerjisi sisteminin planlaşdırılması üzrə əməkdaşlığı əhatə edir.

İmzalanan sənədlər sırasında İnvestisiya Müqaviləsi Qobustan rayonunda 100 meqavat gücündə günəş elektrik stansiyasının tikintisini və istismarını nəzərdə tutur. 2026-cı ildə istismara verilməsi nəzərdə tutulan stansiyada hər il təxminən 180 milyon kilovatt-saat elektrik enerjisi istehsalı proqnozlaşdırılır. Bu isə ildə 39 milyon kubmetr həcmində təbii qaza qənaət etməklə yanaşı, atmosfərə atılan karbon emissiyalarını 86 min ton azaltmağa imkan verəcək. Bu layihə üzrə Çin şirkəti ilə əməkdaşlıq hərrac vasitəsi ilə müəyyənləşdirilib. "Əminəm ki, bir-birinə böyük rəğbət bəsləyən xalqlarımızın rifahı naminə mövcud imkanlardan yararlanaraq birgə söylərimizlə Azərbaycan-Çin ənənəvi dostluq əlaqələrinin daha da möhkəmlənməsinə, hərtərəfli strateji tərəfdaşlığımızın daha da dərinləşməsinə nail olacağıq", - fikirləri təbrikdə yer alıb.

Zümrüd BAYRAMOVA

Sentyabrın 30-da Bakıda Media-nın İnkişafı Agentliyinin təşkilatçılığı ilə keçirilən "Rəqəmsal transformasiya və media" mövzusunda II Azərbaycan-Özbəkistan Media Forumunun açılış mərasimi olub. SİA xəbər verir ki, forum Azərbaycan və Özbəkistan arasında media sahəsində əməkdaşlıq əlaqələrinə həsr olunmuş videoçarxın nümayişi ilə başlayıb.

Medianın İnkişafı Agentliyinin İcraçı direktoru Əhməd İsmayilov çıxış edərək bildi-rib ki, Azərbaycan və Özbəkistan xalqları arasında olan tarixi bağlar bu gün prezidentlər İlham Əliyevin və Şavkat Mirziyoyevin güclü siyasi iradəsi, uzaqgörən liderliyi nəti-cəsində yüksək mərhələyə çatıb. İkitərəfli əlaqələrin strateji tərəfdaşlıq səviyyəsinə yüksəlməsinin bütün sahələrdə, o cümlədən media sahəsində əməkdaşlığın gücləndiril-məsi üçün geniş imkanlar açdığını vurğula-yan İcraçı direktor qeyd edib ki, rəqəmsal media mühitinin nizama salınması, yeni tex-nologiyaların tətbiqi və jurnalistikanın peşə-kar standartlarının qorunması istiqamətində qarşılıqlı təcrübə və bilik mübadiləsi hər iki ölkənin media sektorunun inkişafına mühüm töhfə verəcək. "Süni intellekt texnologiyaları-nın media sahəsinə tətbiqindən irəli gələn spesifik məsələlərin həlli günümüzün vacib çağırışları sırasındadır. Bu yeni bilik və bacarıqlara yiyələnmək, onun verdiyi fərsətləri

dəyərləndirərək ölkələrimizin informasiya landşaftını müasirləşdirmək zərurəti artıq hiss olunur. Media süni intellektdən yalnız forma baxımından təkmilləşmək üçün deyil, eyni zamanda, daha maraqlı kontent yaradıl-ması prosesində də yararlanmalıdır", - deyə Ə.İsmayilov bildirib.

Forumda çıxış edən Özbəkistan Respublikası Prezidenti Administrasiyasının Kom-munikasiya şöbəsinin sektor müdiri Dilşod Saidjanov iki qardaş ölkə arasında media sahəsində əməkdaşlığın genişləndirilməsinin önəmini vurğulayıb. O deyib ki, ortaq ta-

rixi və mədəni dəyərlərə söykənən bu əlaqə-lər informasiya mübadiləsinin intensivləşdi-rilməsi, dezinformasiyaya qarşı birgə müba-rizə strategiyalarının formalaşdırılması və regional informasiya təhlükəsizliyinin güclən-dirilməsi baxımından mühüm əhəmiyyət da-şıyır. "Mövcud geosiyasi vəziyyətdə şəraitində əməkdaşlığımız xüsusi rəng alır. Qardaş ö-lkələrimizin bir-birilərinə tanıması çox vacib-dir. Rəqəmsal transformasiya əsrimizə qə-dəm qoyan yenilikdir. Biz çox çalışırıq ki, media və bloggerlər bu texnologiyaları qanun-vericiliyin tələblərinə uyğun tətbiq edə bilsin-lər. Bu, bizə milli maraqlarımızı qorumağa imkan verəcək", - deyə D.Saidjanov əlavə edib.

Özbəkistanda media üçün məzmun yar-atmaq məqsədilə Mərkəz yaradıldığını diq-qətə çatdıran Dilşod Saidjanov bütün prakti-ki mexanizmləri hazırladıqlarını bildirib. "İn-

Bakıda II Azərbaycan-Özbəkistan Media Forumunun açılış mərasimi keçirilib

diki şəraitdə məzmunun keyfiyyətinə diqqət yetirməyimiz vacibdir. Biz informasiya sahə-sində öz məzmunumuzun yer almasına xü-susi diqqət yetiririk. Bu vəziyyətdə Azər-baycan təcrübəsi bizə çox kömək edəcək. Sizin təcrübəniz çətin şəraitdə - müharibə şə-raitində qazanılıb. Sizin mediada bizdə olma-yan xüsusi təcrübə var. İki ölkənin mediası arasında təcrübə mübadiləsinə gücləndirmə-li, birgə layihələr və məzmun yaratmaq üçün kadrlar hazırlamalı, ortaq məqsədlər, tarix və mədəniyyət haqqında birgə seriallar, sənədli filmlər çəkməliyik", - deyə sektor müdiri diq-qətə çatdırıb.

Azərbaycan Respublikası Audiovizual Şurasının sədri İsmət Səttarov qeyd edib ki, rəqəmsal medianın inkişafı audiovizual məzmunun istehsalı və müvafiq sahənin tən-zimlənməsi istiqamətində yeni yanaşmaların tətbiqini tələb edir. Onun sözlərinə görə, bu proses qlobal media məkanında keyfiyyət standartlarının yüksəldilməsini, peşəkar prinsiplərə əsaslanan fəaliyyətin gücləndiril-məsini və beynəlxalq əməkdaşlığın daha sıx qurulmasını zəruri edir. "Azərbaycan və Ö-zbəkistan xalqlarını, sadəcə, ortaq tarix və mədəniyyət deyil, eyni zamanda, qardaşlıq, dostluq və bir-birinə bağlılıq duyğuları birləş-dirir. Bu gün Bakıda keçirilən II Azərbaycan-Özbəkistan Media Forumu da məhz həmin qardaşlığın bariz nümunəsidir".

İ.Səttarov bu münasibətlərin dövlət baş-çılarının şəxsi dostluğu və qardaşlığı saye-sində daha da gücləndiyinə diqqət çəkib. "Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev və Ö-zbəkistan Prezidenti Şavkat Mirziyoyev xalq-larımız arasında əsrlərdən gələn dostluğu strateji tərəfdaşlıq və müttəfiqlik səviyyəsinə qaldırıblar. Onların siyasi iradəsi nəticəsin-

informasiya yalnız xəbər ötürmək deyil, həm də xalqlarımızı daha sıx bağlayan körpüdür. Audiovizual Şura olaraq biz inanırıq ki, Azər-baycan və Özbəkistan media subyektləri arasında qurulan sıx əməkdaşlıq informasi-ya mühitimizin sağlam, obyektiv və peşəkar inkişafına mühüm töhfə verəcək", - deyə Şu-ranın sədri vurğulayıb.

Özbəkistanın Azərbaycandakı səfiri Bax-rom Aşrafxanov diqqətə çatdırıb ki, informa-siya və media sahəsində əməkdaşlıq iki ölkə arasında strateji tərəfdaşlığın mühüm istiq-a-mətlərindən biridir. O vurğulayıb ki, Azər-baycan və Özbəkistan mediası arasında qu-rulan birgə platformalar qarşılıqlı informasiya mübadiləsinə gücləndirir və xalqlarımızın or-taq dəyərlərinin təbliğinə xidmət edir.

Özbəkistanın Jurnalistika və Kütləvi Kommunikasiya Universitetinin Elm və in-novasiyalar üzrə prorektoru Nozima Mura-tova isə forumun həm elmi müstəvidə,

həm də praktik sahədə əhəmiyyətini vur-ğulayıb. O bildirib ki, bu platforma ali təh-sil müəssisələrinin əməkdaşlığını geniş-ləndirməklə yanaşı, gələcək jurnalistlərin rəqəmsal sahədə bacarıqlarının artırılma-sına, media təhsilində müasir innovativ yanaşmaların tətbiqinə və təcrübə müba-diləsinin gücləndirilməsinə mühüm imkan-lar yaradır.

Qeyd edək ki, Forum işini "Rəqəmsal dövrədə media tərəfdaşlığı: İnformasiya təhlü-

də ölkələrimiz bu gün bütün sahələrdə, o cümlədən media sahəsində yeni imkanlar əl-də edib. Media sahəsində əməkdaşlığımız bu güclü əlaqələrin vacib hissəsidir. Çünki

kəsizliyi istiqamətində birgə təşəbbüslər" və "Rəqəmsal informasiya mühitində etik mə-suliyyət" mövzularında panel sessiyalarla davam etdirib.

20 20-ci il sentyabrın 27-də Ermənistan silahlı qüvvələrinin cəbhəboyu törətdiyi genişmiqyaslı təxribatlara cavab olaraq Azərbaycan Ordusu əks-hücum əməliyyatına başladı. Şanlı Vətən müharibəsi otuzillik işğala son qoyan parlaq Qələbə ilə nəticələndi. Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə qazanılmış möhtəşəm Zəfər yürüşü Azərbaycan tarixinə qızıl hərfərlə yazıldı. Bir qəhrəmanlıq dastanı olan 44 günlük Vətən müharibəsinin gedişinin xronoloji ardıcılığında bu gün - 1 oktyabr, müharibənin 5-ci günüdür. "Azərbaycan öz doğma torpağında vuruşur və siz haqq yolunda yaralanmışsınız. Bizim əsgərlərimiz xilaskar əsgərlərdir. Erməni əsgərləri işğalçı əsgərlərdir. Fərq bundadır. Biz öz torpağımızda vuruşuruq, erməni əsgəri başqa dövlətin torpağında - Azərbaycan torpağında ölür". Bu fikirləri Azərbaycan Respublikasının Prezidenti, Silahlı Qüvvələrin Ali Baş Komandanı İlham Əliyev və Birinci xanım Mehriban Əliyeva Ermənistanın sentyabrın 27-dən başlayan hərbi təxribatı zamanı yaralanan və Müdafiə Nazirliyinin Mərkəzi Hərbi Klinik Hospitalında müalicə olunan hərbiçilərlə görüşü zamanı bildirmişdir.

Dövlət başçısı qeyd etmişdir ki, döyüşlərdə Azərbaycan Ordusu uğurlu əməliyyat keçirərək, strateji yüksəklikləri işğalçılardan azad edib, bir neçə yaşayış məntəqəsini işğaldan azad edib, uzun fasilədən sonra biz bu torpaqlara qayıtmışıq: "Bu torpaqlarda öz bayrağımızı sancmışıq və artıq bu torpaqlardan bizi heç kim çıxara bilməz, biz öz ərazi bütövlüyümüzü bərpa etməliyik. Ona görə erməni xalqı bunu anlamalıdır. Anlamalıdır ki, 30 ilə yaxın başqa dövlətin torpağını zəbt etmək, orada bütün binaları, bütün tarixi abidələri dağıtmaq, 1 milyondan çox insanı öz doğma torpağından didərgin salmaq, Azərbaycan xalqına qarşı soyqırımı törətmək cinayətdir. Biz tarixi ədaləti bərpa edirik, tarixi ədaləti! Qarabağ bizim doğma, əzəli, tarixi torpağımızdır".

Vətən müharibəsinin beşinci gününün sonunadək düşmən bütün cəbhə boyunca tutduğu mövqelərdən geri çəkilməyə məcbur edildi. Ermənistan ordusunun müxtəlif istiqamətlərdə hərəkət edən hərbi kolonları bölmələrimiz tərəfindən dəqiq atəşlə məhv edildi. Vətən müharibəsi başladığı gündən bəri düşmənin 200-dək tank və digər zirehli texnikası, 228 ədəd artilleriya, yaylım atəşli raket sistemləri, minaatanları, 30 ədəd hava hücumundan müdafiə vasitələri, 6 komanda idarəetmə və komanda-müşahidə məntəqəsi, 5 silah-sursat anbarı, 110-dan çox avtomobil texnikası, 1 ədəd "S-300" zenit-raket kompleksi sıradan çıxarıldı.

Belarus Prezidenti Aleksandr Lukaşenko Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevə telefonla zəng edib və Ermənistan-Azərbaycan qoşunlarının təmas xəttində silahlı qarşıdurma ilə bağlı yaranmış vəziyyətlə maraqlanmışdı. Dövlətimizin başçısı Belarus Prezidentini Ermənistan tərəfindən törətdiyi təxribatlar və buna cavab olaraq Azərbaycan Ordusunun əks-hücum əməliyyatları barədə məlumatlandırmışdı.

"BİZİM DAHA 30 İL GÖZLƏMƏYƏ VAXTIMIZ YOXdur"

"Biz bu münəqqişənin mümkün qədər tez bir zamanda dayanması, həllin mümkün qədər tez tapılması üçün əlimizdən gələni etməliyik. Biz "bunu dayandırın, biz işləyəcəyik, danışıqlar aparacağıq, yardım edəcəyik" kimi bəyanatlara qulaq asmaq mövqeyində deyilik. Biz bunu dəfələrlə eşitmişik. Bizim daha 30 il gözləməyə vaxtımız yoxdur. Münəqqişə indi həll olunmalıdır. Ermənistanı kömək etmək istəyənlər onların, belə demək mümkündürsə, yaxın tərəfdaşları qoy onlara kömək etmək üçün desinlər ki, əraziləri tərk edin, iradəinizi nümayiş etdirin, atəşi dayandırın, deyin ki, bu gün, ya sabah, bir həftəyə mən Ağdamı tərk edəcəyəm, növbəti dəfə,

Vətən müharibəsi: müharibənin 5-ci günü

Prezident İlham Əliyev: "Əgər onlar işğalçını dayandıra bilmirlərsə, Azərbaycan əsgəri onları dayandıracaqdır"

növbəti həftə Füzulini tərk edəcəyəm, növbəti həftə Kəlbəcəri tərk edəcəyəm və s. və biz dayanarıq. Bu, çox ədalətli mövqedir. Bu, müharibəyə deyil, sülhə istiqamətlənmiş mövqedir". - Bu fikirləri Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev xarici mətbuata verdiyi müsahibələrinin birində bildirmişdir.

Ermənistan silahlı qüvvələri Azərbaycanın yaşayış məntəqələrini növbəti dəfə ağır artilleriyadan atəşə tutmuş və nəticədə mülki əhali arasında həlak olanların sayı 19-a, xəsarət alanların sayı 55-ə çatmışdı. Ermənistan ordusunun bölmələri Tərtər şəhərini, Ağdamın Gül Baharlı kəndini, Füzulinin Horadiz şəhərini və Arayatlı kəndini, Goranboy rayonunun Tapqaraqoyunlu kəndini, Aşağı Ağcakənd qəsəbəsini və digər yaşayış məntəqələrini ağır silahlardan atəşə tutmuşdular. Bu müharibə cinayətləri nəticəsində onlarla ev və infrastruktur obyektini dağıtmış, yaxud ziyan çəkmişdi.

44 gün milyonlarla insanın səbirsizliklə gözlədiyi CƏBHƏ XƏBƏRLƏRİ. Hər gün eşitdiyimiz xəbərlər bizi qələbəyə daha da yaxınlaşdırırdı. Otuz ilə yaxın bir zamanda insanların əzəli torpaqlarımıza dönəcəyi arzularının reallaşmasına hər ötən gün yaxınlaşırdıq. Azərbaycan Ordusu respublikamızın ərazi bütövlüyünü təmin etmək uğrunda Ermənistanın hərbi təxribatına qarşı mübarizə aparırdı. İşğal altındakı torpaqlarımızın bir hissəsi, bir neçə strateji əhəmiyyətli yüksəklik qısa bir vaxtda azad olundu və düşmənin xeyli canlı qüvvəsi və döyüş texnikası məhv edildi, mühəndis-istehkamları dağıldı. Təbii ki, əldə olunan qələbəmizin əsasında hər şeydən əvvəl Azərbaycan Respublikasının Prezidenti, Silahlı Qüvvələrin Ali Baş Komandanı İlham Əliyev tərəfindən ölkəmizdə güclü iqtisadiyyatın yaradılması istiqamətində apardığı uğurlu və məqsədyönlü siyasət dayanırdı. Ulu Öndər Heydər Əliyevin "İqtisadiyyatı güclü olan dövlət hər şeyə qadirdir" fikri bir daha Vətən müharibəsində öz təsdiqini tapdı.

"AZƏRBAYCAN ƏSGƏRİ, AZƏRBAYCAN ZABİTİ ÖZ VƏTƏNDAŞLIQ BORCUNU ŞƏRƏFLƏ YERİNƏ YETİRİR"

Vətən müharibəsində xalqımızın düşməne qarşı apardığı mübarizə ədalətli və özünün işğal olunmuş torpaqlarının azad olun-

ması məqsədini daşıyırdı. Prezident İlham Əliyevin iradəsi və qətiyyəti, xalq hakimiyyətinin həmrəyliyi, ölkəmizdə yaranan siyasi birlik, xalqımızın ruh yüksəkliyi və qələbəyə möhkəm inamı sayəsində mənfur düşmənin torpaqlarımızdan qovulacağına qəti əminlik yaratmışdır.

Düşmən təxribatlarına son qoymağa və torpaqlarımızdan bir dəfəlik getmələri tələb olunarkən, "Qarabağ Azərbaycandır", "Qarabağa Azadlıq" şüarları səsləndirildi. Azərbaycan gəncləri mübarizəni sosial şəbəkələr vasitəsi ilə də apararaq, müasir dövrün tələblərinə uyğun olaraq informasiya müharibəsində fəallıq göstərdilər.

"Sentyabrın 27-də erməni silahlı birləşmələri bizə qarşı növbəti hərbi təxribat törətdi. Mən onları xəbərdar etmişdim. Onlara BMT kürsüsündən sözlərimi demişdim", - deyən Azərbaycan Prezidenti bildirib ki, bütün beynəlxalq ictimaiyyətə sözlərimi demişdim ki, Ermənistan yeni müharibəyə hazırlaşır, Ermənistan dayandırılmalıdır: "Əfsuslar olsun ki, beynəlxalq ictimaiyyət və bu məsələ ilə məşğul olan tərəflər erməni hökumətinə lazımı səviyyədə təsir edə bilməmişlər. Əgər onlar işğalçını dayandıra bilmirlərsə, Azərbaycan əsgəri onları dayandıracaqdır. Azərbaycan əsgəri onları öz torpaqlarından çıxaracaq və haqq-ədaləti bərpa edəcək. Mən demişdim ki, əgər iyul və avqust aylarında bizə qarşı törədilmiş hərbi təxribatlar təkrarlanarsa, Ermənistan peşman olacaq və sözümlün üstündə dururam. Bu gün döyüş meydanında əldə olunmuş üstünlük, azad edilmiş yaşayış məntəqələrimiz, strateji yüksəkliklər bir daha onu göstərir ki, Azərbaycan əsgəri, Azərbaycan zabiti öz vətəndaşlıq borcunu şərəflə yerinə yetirir".

"QARABAĞ BİZİMDİR, QARABAĞ AZƏRBAYCANDIR!"

Son illər ölkəmizin iqtisadi qüdrətinin artırılması milli ordumuzun möhkəmlənməsinə də geniş imkan yaradıb. Dövlət büdcəsindən hərbi sahəyə ayrılan xərclərin dəfələrlə artırılması ordumuzun bütün istiqamətlər üzrə potensialının yüksək səviyyəyə çatdırılmasına yol açıb. Dövlət büdcəsindən hərbi sahəyə ayrılan xərclərin dəfələrlə artırılması ordumuzun bütün istiqamətlər üzrə potensialının yüksək səviyyəyə çatdırılmasına səbəb oldu. Ali Baş Komandan, Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə Silahlı Qüvvələrimizin modernləşdirilməsi, müasirləşdirilməsi, eləcə də, maddi-texniki bazasının ən müasir standart-

lar səviyyəsinə çatdırılması sahəsində kifayət qədər əhəmiyyətli işlər reallaşdırılıb. Məhz bunun nəticəsidir ki, Azərbaycan Cənubi Qafqaz regionunda ən güclü orduya malik ölkə statusunu daşıyır. Bu gün Azərbaycanda istehsal olunan bir çox hərbi məhsullar ordumuzun potensialının gücləndirilməsində əsas amillərdən biridir. Ölkəmizdə yaradılan 20-dən çox hərbi zavodda müxtəlif adda hərbi təyinatlı müxtəlif məhsullar istehsal olunur. Son illər Azərbaycanda böyük miqdarda müasir tanklar, hərbi nəqliyyat vasitələri, HHQ sistemi, tank əleyhinə raket və artilleriya sistemi, pilotsuz uçuş aparatları alınıb. Ölkənin yeni hərbi qüdrəti və üstünlüyü 2016-cı ilin aprel döyüşlərində nümayiş etdirilib. Bu hərbi əməliyyatlar ən müasir hərbi texnika ilə təchiz edilmiş Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin döyüş əməliyyatlarında real üstünlüyə malik olduğunu nümayiş etdirdi. Azərbaycan Ordusunun Lələtəpədə, Naxçıvanın Günnüt, Qızılcığaya yüksəkliklərinə sancdığı Azərbaycan bayrağının tezliklə Qarabağ torpağında azad olunacaq ərazilərdə sancılacağı gün qarşıda idi.

Heç kəsə şübhə doğurmurdu ki, güclü orduya, iqtisadi gücə, milli birliyə malik olan Azərbaycan işğal altında olan torpaqlarımızı qarış-qarış azad edirdi. Ordumuzun yüksək döyüş hazırlıq qabiliyyəti, ən son növ döyüş texnikası və hərbi avadanlıqlar ilə təmin olunması eləcə də gənclərimizin ölkə rəhbərliyinə və ordumuza verdiyi dəstək bunu deməyə əsas verdi.

Prezident Cənab İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə dövlətimizin ərazi bütövlüyünün bərpası, torpaqlarımızın yağlı düşməndən azad edilməsi istiqamətində yürütdüyü siyasət xalqımıza zəfər sevincini yaşatdı. Cənab İlham Əliyevin vurğuladığı kimi, "Biz haqq yolundayıq. Bizim işimiz haqq işidir. Biz zəfər çalacağıq! Qarabağ bizimdir, Qarabağ Azərbaycandır!"

Nəzakət ƏLƏDDİNQIZI

Ermənistanın Azərbaycana qarşı təcavüzü və işğalçılıq müharibəsinin tarixi kökləri erməni təcavüzkarlıq siyasətinin mahiyyətini bir daha üzə çıxarır. "Dəniz-dən-dənizə böyük Ermənistan" yaratmaq xülyəsindən əl çəkməyən, təcavüz siyasəti yeridən ermənilər əsrlər boyu vəhşilik, soyqırımı törətmişdilər.

Onilliklər boyu müntəzəm surətdə xalqımızın tarixini kobud surətdə saxtalaşdırmış, mədəniyyətimizi, toponimlərimizi özününküleşdirmişlər. Erməni millətçilərinin məqsədyönlü soyqırımı və deportasiya siyasəti nəticəsində azərbaycanlılar öz əzəli torpaqları olan İrəvan, Göyçə və Zəngəzurundan deportasiya olunmuşdur. Belə ki, xalqımız 1905-1907, 1918-1920, 1948-1943, 1988-1993-cü illərdə erməni millətçiləri tərəfindən etnik təmizləməyə və deportasiyaya məruz qalmışdır.

Ermənilərin xalqımıza qarşı zaman-zaman həyata keçirdiyi soyqırımı siyasətinin

Tərtər terrorunun qanlı izləri

qurbanlarının sayına nəzər salsaq görərik ki, 1918-ci il mart qırğını zamanı ermənilər üç gün ərzində Bakıda 12 min azərbaycanlının həyatına son qoymuşlar. 1918-1920-ci illərdə Qarabağın dağlıq və dağətəyi hissəsində 50 mindən çox soydaşımız qətlə yetirilmişdir. 1988-ci ildə erməni silahlı birləşmələri tərəfindən Azərbaycan torpaqlarının 20 faizi işğal edilmiş, 10 minlərlə insan kütləvi qırğınların qurbanı olmuş, 1 milyondan çox azərbaycanlı qasqın və məcburi köçkünə çevrilmiş, yüzlərlə yaşayış məntəqəsi dağıdılmışdır.

Göründüyü kimi, ermənilərin məkri, riyakarlığı bütün dövrlərdə özünü qabarıq büruzə vermişdir. 44 günlük Vətən müharibəsində erməni silahlı qüvvələrinin artilleriya atəşi nəticəsində Tərtərin Qazyan kəndində mülki sakinlərin evlərinə ciddi ziyan dəydi, infrastruktur sıradan çıxdı. Məqsədli şəkildə mülki əhalini hədəf alan düşmən sentyabrın 30-da səhər saat 08.00-dan etibarən, Tərtər şəhərini artilleriya atəşinə tutur. Əlbəttə ki, cəbhə boyunca erməni silahlıları tərəfindən təxribatlar davam edir və Azərbaycan ordusunun hərbiçiləri tərəfindən düşməne layiqli cavab verilir. Erməni hərbiçilərinin artilleriya atəşinin növbəti hədəfi Tərtərin Seydimli kəndi olub. Düşmənin silahlı qüvvələri əhalinin kompakt olduğu məntəqələri - rayon və kənd mərkəzlərini, mülki infrastruktur obyektlərini - yaşayış evlərini, xəstəxanaları, tibb məntəqələrini, məktəb binalarını, uşaq bağçalarını, dövlət qurumlarının inzibati binalarını, təsərrüfat təyinatlı əraziləri ağır artilleriya qurğularından intensiv atəşə tutmaqda davam edirdi.

Tərtər şəhərini intensiv atəşə tutması nəticəsində 7 nəfər mülki şəxs müxtəlif dərəcəli bədən xəsarətləri alaraq, xəstəxanalara yerləşdirildi, o cümlədən mülki infrastruktur obyektlərə külli miqdarda ziyan vuruldu. Qeyd edək ki, düşmənin silahlı qüvvələrinin dinc Azərbaycan əhalisinin sıx yaşadığı əraziləri növbəti dəfə ağır artilleriyadan atəşə tutması nəticəsində həmin tarixə qədər mülki əhalidən ümumilikdə 12 nəfər həlak ol-

muş, 35 nəfər isə müxtəlif dərəcəli bədən xəsarətləri alaraq xəstəxanalara yerləşdirilmişdi. Təcavüzkar Ermənistanın mülki obyektləri atəşə tutması nəticəsində 66 yaşayış evi, 8 mülki obyekt yararsız vəziyyətə düşmüş, çoxsaylı xırda və iribuynuzlu heyvanlar tələf olmuşdu. Ölkəmizin hər yerində olduğu kimi, Lerikdə də sentyabrın 27-dən Ermənistan silahlı qüvvələrinin dinc sakinləri məqsədyönlü şəkildə atəşə tutuldu. Daha sonrakı günlərdə Azərbaycanın ikinci böyük şəhəri, çoxsaylı tarixi və mədəni abidələri olan qədim Gəncə, ərazilərində strateji obyektlər yerləşən və keçən Mingəçevir (Su Elektrik Stansiyası) və Yevlax şəhərlərini, Beyləqan, Bərdə, Tərtər, Qəbələ, Goranboy, Ağcabədi, Abşeron, Xızı və digər rayonlarını ballistik raketlər və digər ağır artilleriya qurğularından atəşə tutulmuşdur.

Qeyd edək ki, 1994-cü ildə Azərbaycan

və Ermənistan arasında atəşkəs elan olunsa da, ölkəmizin xoşməramlı səylərinə, rəsmi Yerevanı diplomatik vasitələrlə işğalçılıq siyasətindən çəkəndirməyə yönələn addımlara baxmayaraq, münaqişə hələ də həll olunmamış qalırdı. 26 il atəşkəs rejimində yaşasaq da, Azərbaycan bu münaqişənin sülh yolu ilə həllinə nail ola bilmədi. Bu müddət ərzində, cəbhədə dəfələrlə atəşkəs rejimi pozulub. İşğalçı Ermənistan beynəlxalq hüququ kobudcasına tapdalayaraq, dünyanın mötəbər beynəlxalq təşkilatlarının qətnamələrinə belə əhəmiyyət verməyib. BMT-nin Təhlükəsizlik Şurası Azərbaycanın işğal olunmuş ərazilərinin azad olunmasını tələb edən dörd müvafiq qətnamə qəbul etsə də beynəlxalq hüquq normaları kobud şəkildə pozub. Bununla yanaşı, bir çox beynəlxalq təşkilatlar, dünya ölkələri Ermənistanın Azərbaycan torpaqlarının 20 faizini işğal etməsinə pisleyiblər və

işğalçılıq siyasətindən əl çəkməyə çağırıblar. AŞPA, ATƏT, İslam Konfransı Təşkilatı, NATO-nun Parlament Assambleyası səviyyəsində Ermənistanın işğalçılıq siyasətinə kəskin mənfi münasibət bildirilib. Müharibə getdiyi bir zamanda humanitar atəşkəs elan olunsada yenidən Ermənistan tərəfi buna məhəl qoymur, hətta mülki əhalini belə hədəf alırdı. Ermənistan Silahlı Qüvvələrinin Bərdə və Tərtər şəhərlərini "Smerç" raketindən atəşə tutması nəticəsində biri uşaq olmaqla dörd mülki vətəndaş həlak olub, xeyli sayda insan isə yaralanıb. Bu bir daha Ermənistan tərəfinin Azərbaycanın hərbi qüvvələrinə zərbə endirməkdə acizliyini təsdiqləmiş oldu.

Ermənistanın atəşkəsi pozaraq Azərbaycana hücum etməsi və mülki əhalini hədəf alması onların diplomatik həll istəməyən, siyasi müzakirələrdən uzaq niyyətlərinə əsaslanırdı. Dövlətimizin başçısı dəfələrlə çıxışlarında, eləcə də xarici kütləvi informasiya vasitələrinə müsahibələrində Azərbaycan dövlətinin və xalqının prinsipial mövqeyini qətiyyətlə ifadə edərək ədalətin bərpa olunmasını, işğal edilmiş torpaqlarımızın geri qaytarılmasını bildirmişdi. Gəncə, Tərtər, Mingəçevir kimi yerlərdə mülki əhalinin kompakt yaşadığı ərazilərə raket zərbələri endirməsi Ermənistan hökumətinin təcavüzkar, terrorçu siyasətini ortaya qoymuş oldu. Qocaya, cavana, uşağa qıyan erməni müharibə qanunlarını belə pozaraq çirkin niyyətləri ilə tarixən nəyə xidmət etdiklərini bir daha göstərmiş oldular.

Tarixi ədalət bərpa olundu və 44 günlük müharibənin keçdiyi tarixi günləri vərəqlədikcə qürurlanıırıq. Bu, Azərbaycan tarixinin qəhrəmanlıq səhifəsidir.

Zümrüd BAYRAMOVA

Səudiyyə Ərəbistanı və Pakistan arasında müdafiə ittifaqı yaratmaq üçün son razılaşmalar "İslam NATO-su"nun üfüqdə olduğu və Pakistanın "nüvə çetiri"nin ərəb monarxiyalarına da şamil edilməyi ilə bağlı fərziyyələrə yol açıb. Bu cür proqnozlar, yumşaq desək, vaxtından əvvəldir. Bununla bağlı Dünya Hərbi İqtisadiyyatı və Stratejiya İnstitutunun elmi işçisi Sergey Lebedevin "Vzlyad" qəzetində dərc olunmuş məqaləsində vəziyyət təhlil olunub. Məqaləni oxucularımıza təqdim edirik.

Müasir beynəlxalq münasibətlər nəzəriyyəsi get-gedə belə başa düşməyə başlayır ki, siyasi dünya sistemi güclər balansını saxlamaqdan çox, təhdidlər balansını qorumağa çalışır - başqa sözlə, dövlətlər ən güclülərə deyil, ən təhlükəliyə qarşı birləşirlər. "Təhlükələr balansı" konsepsiyası Con Mirşeymerdən sonra ikinci ən mühüm neo-realist nəzəriyyəçi Stiven Uoltun əsas fikirlərindən biridir.

Bu nöqteyi-nəzərdən "İslam NATO-su"nun yaradılması həqiqətən də tədricən inkişaf edən bir tendensiya kimi görünür. İsrailin son hərəkətləri- Dohaya zərbələr- bütün ərəb hökumətlərini sual verməyə məcbur etdi: növbəti kimdir?

Qətər ABŞ-ın bölgədəki ən yaxın müttəfiqlərindən biridir. ABŞ Hərbi Hava Qüvvələrinin daimi baza kimi istifadə etdiyi Əl Udeid

"İslam NATO-su" yarana bilərmə?

Hərbi Hava Qüvvələri bazası Doha yaxınlığında yerləşir. Başqa sözlə, Doha, xüsusən də atəşlə bağlı yenilənmiş danışıqların ortasında İsrailin hücumu üçün ən az ehtimal olunan namizəd kimi görünürdü. Netanyahu-nun mürəkkəb motivləri ayrıca nəzərdən keçirilməlidir, lakin onun hərəkətlərinin bariz nəticəsi İsrailin tədricən Yaxın Şərq rejimləri üçün ekzistensial təhlükəyə çevrilməsidir. Ərəb Liqası və İslam Əməkdaşlıq Təşkilatı Dohaya hücumu pisləyərək, bunu bütün ərəb və ümumilikdə İslam dövlətlərinə qarşı təcavüz adlandırdı. Bu, İsrailə qarşı hərbi-siyasi blok yaratmaq üçün ciddi motiv kimi görünə bilər.

Lakin belə bir layihə qaçılmaz olaraq ciddi maneə ilə üzləşəcək. Müasir tədqiqatçılar qeyd edirlər ki, region davamlı "balanssızlıq" yaşayır - başqa sözlə, heç kimə qarşı effektiv ittifaqlar yarana bilmir. Konsepsiyani siyasət elminə təqdim edən Pitsburqdakı Duquesne Müqəddəs Ruh Universitetinin professoru, tədqiqatçı Mark Haas vurğulayır ki, balanssızlığın əsas səbəbi, demək olar ki, həmişə potensial müttəfiqlər arasında ideoloji ziddiyyətlərdir. Əgər beynəlxalq qarşıdurma iki doktrina arasında ciddi şəkildə gədirsə, onda hər şey sadədir: ya bizimləsən, ya da bizə qarşı. Ancaq ikidən çox doktrina varsa, o zaman "andlı düşmən"i müəyyən etmək daha mürəkkəb bir işə çevrilir.

Haas hesab edir ki, bu, nasistlərə qarşı effektiv beynəlxalq koalisiyanın hələ 1930-cu illərdə yarana bilməməsinin səbəblərindən biri idi - Anqlo-Sakson dövlətləri onları üstün irq və ya Sovet İttifaqının artan beynəlxalq nüfuzu ilə bağlı müzakirələrdən daha

çox narahat edib-ətmədiyinə qərar verə bilmirdilər. Və belə bir vəziyyətdə (üç və ya daha çox ideologiya arasında rəqabət) əksər siyasətçilər digər iki doktrinanın tərəfdarları öz aralarında mübarizə apararkən kənarında dayanmağa qərar verir, sonra isə içəri keçərək sağ qalanları bitirməyə çalışırlar.

Yaxın Şərq siyasəti üzrə nüfuzlu ekspert olan Qouz regionda balanssızlıqlar davamlı

olaraq müşahidə edilir. Məsələn, sünni rejimləri (həm monarxiya, həm də nominal demokratiya) şiə İrana qarşı effektiv koalisiya yarada bilmədi. Yaxın Şərq hökumətləri əsas təhlükəni tanımaqda acizdir. Məsələn, Səudiyyə kral ailəsi hesab edir ki, sünni İslamın demokratik şərhləri (məsələn, Türkiyə tərəfindən təbliğ olunan) şiə geosiyasi layihəsindən daha təhlükəlidir. Daxili iğtişaclər

ehtimalı çox vaxt hökmdarları xarici təhlükədən daha çox qorxudur. Elə buna görə də görünür ki, İslam hökumətlərinə anti-İsrail hərbi blokunun yaradılması ilə bağlı razılığa gəlməkdə çox çətin olacaq.

Şübhəsiz ki, Ər-Riyad bunu çox gözəl anlayır. Məhz buna görə də Səudiyyə-Pakistan razılaşmaları "İslam NATO-su"nun təməlinde ilk kərpic kimi yox, daha çox regional oyunçulara və xarici aktorlara, ilk növbədə ABŞ-a siqnal kimi baxılmalıdır.

Pakistanlı həmkarlarının haqlı olaraq qeyd etdiyi kimi, saziş "strateji qeyri-müəyyənlik" ruhu ilə doludur - sazişlərin əsas məqamları açıqlanmış və məmurlar bilərəkdən sirlə bürokratik jargonla istifadə edirlər. Məsələn, Səudiyyə Ərəbistanı rəsmindən Pakistanın öz nüvə siperini Ər-Riyada uzatmaq istəməyəcəyi ilə bağlı birbaşa suala (sadəcə "hə" və ya "xeyr" əvəzinə) "bu, bütün hərbi imkanları əhatə edən hərtərəfli müdafiə sazişidir" deyər cavab verdi. Xüsusiyyətlərinin və mürəkkəb şifahi konstruksiyaların olmaması bürokratik kretinizm deyil, düşünülmüş strategiyadır. Pakistanın başqa bir dövləti müdafiə etmək üçün nüvə silahından istifadə etməyəcəyi ehtimalının 99% olduğunu başa düşən potensial rəqib, qalan 1%-i həmişə diqqətdə saxlayacaq.

Bununla belə, regional oyunçulardan başqa, Səudiyyə-Pakistan razılaşması həm də Birləşmiş Ştatlara bir siqnalıdır ki, əgər AƏ Ev ənənəvi regional müttəfiqlərinin təşkilatlanmağa başlamamasını təmin etmək istəyirsə, Vaşinqtonun Yaxın Şərq geosiyasetinə daha dərinləndirən yanaşmasının vaxtı çatıb. Amma Ər-Riyad və İslamabad arasında razılaşmalar çətin ki, bu mühüm məqsədlərdən kənara çıxsın.

Tərcümə - Elçin Bayramlı

İnsan kimi dövlətlərin də dostu və düşmənləri olur. Onların arasında namərdlər çox olduqca işlər də çətinə düşür, əvəzində müqavimət hormonları təsirlərin neytrallaşmasında önəmli amil kimi meydana çıxır. Bir tərəfdən bu yaxşı haldır, hərəkətilik artır, bütün orqanlar ayıq-sayıq olur, digər tərəfdən izafi enerji itkisi baş verir. Biri də var yalan informasiyalara, yəni "fake-news" xəbərlərə qarşı dirəniş göstərmək, döyüşmək. Bu, lap Don Kixodun yel dəyirmanı ilə savaşına bənzəyir, görüntü var, amma sonunda ilğim kimidirlər.

Bu gün dünyamız siyasətin idarəçiliyi, yalanın basqısı altındadır. Topdağıtmaz qalalar yalan məlumatlardan uçurulub-dağıdır. Doğrunu demək, sübut etmək də çətinləşib, insanlar sanki yalana acdırlar, ləzzət alırlar şərin meydan sulamasından, həvəlidirlər dostluq pozulsun, iki qardaş bir-birinə sevgi əvəzinə nifrət yağdırsın. Bəs kimdir bu nadürlülər, nankorlar, aravuranlar, dostluqdan sancı çəkənlər? Niyə öz həyatlarını yaşamır-

"Fake-news" yayyan "fabricator"lar

Son vaxtlar Türkiyənin bəzi media orqanlarında Azərbaycanla bağlı yayılan saxta və təhrif olunmuş xəbərlərin kimlər tərəfindən tirajlanması da artıq bəllidir. Bu dezinformasiyanın əsasını ermənilərin qoyduğu sirr olmaqdan çıxıb. ABŞ mərkəzli havadarların bu yalanları yaydıqları ortadadır, məqsəd də məlumdur. Azərbaycan Türkiyə ilə ortaq strategiyalara və yanaşmalara malik olduğu kimi, fərqli düşünmək imkanına da malikdir. Azərbaycan Qəzzaya böyük humanitar yardım göstərən ölkədir. Azərbaycanda Fələstinin nümayəndəliyi var, Prezident İlham Əliyev müxtəlif beynəlxalq tribunalardan Fələstin torpağında iki dövlətin yaranmasının ədalətli olduğunu defələrlə bəyan edib. Türkiyə sosial media hesablarında Azər-

lar, yalana daim hamilə olan bu məxluqlar bizdən nə istəyirlər? Türkiyəyə Azərbaycanın dostluğundan, qardaşlığından narahat olan, gecəsi eərə çəkənlər az deyil, onların kimliyini də bəllidir. Daim əlləri tətikdə marıqda gizlənilə ki, nişangaha gələsən. 200 ildir ki, düşmən olduqlarını bildiyimiz halda onları bəsləyirik, xəyanətlərini görməzdən gəlirik, tarixdən dərs çıxaraçaqları günü gözləyirik, amma Düşmən elə düşməndir, səngərdə də, sivil həyatda da, siyasətdə də, mədəniyyətdə də, ticarətdə də, elmdə də, fərq etməz.

44 günlük davamız bitəndə düşündük ki, işğalçı ağıllanıb, daha bundan sonra silahını bir tərəfə qoyacaq və ona sarı bir ömür boylanmayacaq. Biz də sülhə kökləndik, uzun ayrılıqdan sonra sabitliyə, dincliyə qovuşacağımızı səbirsizliklə gözlədik. Hətta düşməne törətdiyi vəhşiliklərə rəğmən tarixdə heç bir rəqibin etmədiyini güzəştərdik, ona özünə gəlmək üçün fürsət qazandırdıq. 5 ildir ki, sülh müqaviləsini imzalayacağı günü gözləyirik. Düzdür, biz tərəfə yeni qazdığı səngərlərdən boylana bilmir, onun əvəzindən başqaları dərbinlə bizə baxır. Amma yenə dinc dayanmır, dünyadakı uzantılarını işə salıb, yalanlarını tirajlayır, tərribatlar törədir.

Yaxın Şərqdə 80 il bundan əvvəl itən kələfin ucu bu gün həndəsi silsilə ilə artıb, çoxalıb. Kimin əlində kəsilməli işlərin ucu varsa o özünü haqlı sayır. Fələstin 80 ildir ki, fəvte verdiyi imkanlarını axtarır, Osmanlı dövlətinə qarşı qaldırdığı bayrağı ilə bu gün Avropanın, Amerikanın şəhərlərində ədalət axtarır. Bütün dünya, xüsusən də qərblilər göz yaş axıt-salar da, fələstinlilərdən artıq "fələstinli" olsalar da məsələni onların xeyrinə həll etmək istəmirlər, fələstinlilər üzərindən oyun qurmaq istəyirlər və bir çox hallarda buna nail olurlar. Əcəba, həmişə İsrailin yanında duran, onu dəstəkləyən, ona haqq verən, fələstinliləri terrorçu adlandıran Qərb ölkələri, xüsusən də Avropa dövlətləri bu gün nədən Qəzza ərəblərinin xilasedici mələklərinə dönüblər? Bəli, səbəbsiz, məqsədsiz heç nə olmur. Avropa İttifaqı ABŞ-ı "imana" gətirmək üçün onun kiçik oğluna - İsrailə qarmaq atır, onu soyqırımında ittiham edir, baş naziri həbslə hədələyir. "Qoca qitə" ilə "yeni qitə"nin savaşı

məhz

İsrail amilinin üzərindən də aparılır. Yeni, tərəflər bir-birinin "incə yer"ini hədəfə alır, rəqibini onunla hesablaşmağa vadar edir.

Bəs Azərbaycan "Yaxın Şərq projesi"nin harasında dayanır? Ölkəmizin mövqeyi tam olaraq bəllidir, Azərbaycan beynəlxalq sənədlərə istinad edərək Fələstin torpağında İsrail kimi Fələstin dövlətinin də yaradılmasını dəstəkləyir. Təsədüfi deyil ki, bu istəyin inikası, təsdiqi olaraq Bakıda Fələstinin nümayəndəliyi fəaliyyət göstərir. Bu faktı bilməyənlər, siyasi arenada baş verənlərdən bixəbər olanlar indi bizi hədəfə alır, bizi etmədiyimiz işlərə görə günahlandırmağa qalxırlar. Yadıңызdarsa ötən il İstanbulda bir qrup Fələstin təəssübkeşi, daha doğrusu cəhalet ordusu, iqtisadi əlaqələrin nə olduğunu anlamayan cahillər, dünya ticarətini qanmayanlar Azərbaycanı İsrailə yanacaq satmaqda, o yanacaqda işləyən texnikaların fələstinliləri öldürməkdə ittiham etmək üçün SOCAR-ın nümayəndəliyi qarşısında aksiya keçirmişdilər. Halbuki, Azərbaycan neftini BTC xətti ilə Türkiyənin Ceyhan limanında xarici şirkətlərə satır, İsrail tanklarına doldurmur. Satılan yanacağın təyinatı da SOCAR-dan asılı deyil. Amma məqsədin Azərbaycanı hədəfə almaq, Türkiyə ilə qardaşlıq bağlarına ziyan vurmaq olduğuna görə, həqiqəti dinləmək istəmədilər, etirazçılar.

Bu gün başqa bir bəhanə tapılıb, guya Avroviziya mahnı yarışmasında İsrailin iştirakına qoyulan vetoya görə Azərbaycan da bu yarışmada iştirak etməyəcəkmiş. Halbuki, belə bir mövqə ümumiyyətlə ortalarda yoxdur. Əvvəlki illərdən fərqli olaraq bu yarışmaya bir o qədər də maraq yoxdur və belə olan halda məsələni siyasiləşdirmək yalnız düşmənlərimizin işi ola bilər.

Başqa bir məsələ, BMT Baş Assambleyasında guya Azərbaycan nümayəndə heyətinin Netanyahuya əl çalması ilə bağlı yalan məlumatlardır. Yenə cahillər, yalançılar meydana atılıb Türkiyə-Azərbaycan münqibətlərinə, qardaşlığına kölgə salmaq istəyirlər. Türkiyədə xalqın İsrailin Qəzzada apardığı əməliyyatlar səbəbindən həssas olduqlarını nəzərə alanlar bizi və qardaş ölkəni çox incə üsullarla bir-birinə düşmən etməyə çalışırlar.

Azərbaycan tərəfi məsələyə öz münasibətini bildirib və "fake-news" istehsalçılarını ifşa edib. Türkiyədən də eyni reaksiyanı görmüşük. Qardaş ölkənin Bakıdakı səfirliyi də son dövrlərdə yayılan "fake-news"larla bağlı məsələyə münasibət bildirib. Səfirliyin mətbuat müşaviri Alptekin Cihangir İşbilir deyib ki, Türkiyə-Azərbaycan əlaqələrini pozmağa çalışan daxili və xarici qüvvələrə qarşı mübarizə aparacağıq. Qarşılıqlı danışıqlar aparılmıdır və bu qüvvələrlə mübarizə aparılmıdır. Daha da bir-birimizə bağlanmalıyıq. Boşluq buraxmayacağıq ki, araya girən olmasın.

baycana qarşı növbəti iftira kampaniyası əlbəttə, hər iki ölkənin düşmənlərinin işidir. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin çıxışı zamanı nümayəndə heyətimizin əl çaldığı kadrları Netanyahu'nun çıxışına calamaqla nəticə əldə etməyə çalışanlar unudurlar ki, bu yalanların ömrü çox qısadır. İki xalqın aydınları, milli mətbuatı "fake-news" xəbərlər yaymaları daim hədəfdə saxlayacaq, onların ni-faq toxumu əkmələrinə imkan verməyəcəklər.

Vəli Vəliyev

Mövsümi qriplərə yoluxmamaq üçün nə etmək lazımdır?

HƏKİM AÇIQLADI

"Fəsildən asılı olmayaraq, ilboyu müxtəlif yoluxucu xəstəliklərə rast gəlinir". Bu sözləri SİA-ya açıqlamasında terapevt Aynur Rzayeva deyib. Onun sözlərinə görə, hazırda əhali arasında arabir hərərin yüksəlməsi, ümumi zəiflik, baş və əzələ ağrıları, yuxarı tənəffüs yollarının zədələnməsi əlamətləri olan öskürək, boğaz ağrısı, burun axması və ya tutulması kimi, bəzən isə ürəkbulanma, qusma, qarın işləməsi kimi hallar müşahidə edilir:

"Bunlara səbəb əsasən müxtəlif virus və bakterial infeksiyalardır. Qeyd edək ki, hər il isti aylarda kəskin respirator virus infeksiyalarından paraqrip, adenovirus infeksiyaları mühitdə dövr etdiyindən, hazırda da bu tip xəstəliklər qeydə alınır. Bu infeksiyalar əsasən yüngül və fəsadsız keçir. Özümüzü qorumaq üçün xəstəlik əlamətləri olan şəxslərlə yaxın təmasdan çəkinməli, gigiyena qaydalarına əməl etməliyik. Unutmayaq ki, yay aylarında rast gəlinən günvurmanın əlamətləri də bu xəstəliklərlə oxşar ola bilər. Yuxarıda qeyd edilən əlamətləri özündə hiss edən insanlara vaxtında həkimə müraciət etmək tövsiyə olunur".

Arzu Qurbanlı

Oktaybrın 6-7-də Azərbaycanın Qəbələ şəhərində Türk Dövlətləri Təşkilatının (TDT) 12-ci Zirvə Toplantısı keçiriləcək. Təşkilatın üzvü olan ölkələrin liderləri türk dünyasında sabitlik və əməkdaşlığın artan aktuallığını vurğulayaraq "Regional Sülh və Təhlükəsizlik" mövzunu müzakirə edəcəklər. Bu barədə sentyabrın 29-da TDT beyn mərkəzlərinin Bakıda keçirilən konfransında təşkilatın baş katibinin müavini Ömər Kocaman məlumat verib. O, qlobal dəyişikliklər kontekstində türk dövlətləri arasında əməkdaşlığın və inteqrasiyanın xüsusi əhəmiyyət kəsb etdiyini vurğulayıb.

Sentyabrın 29-da Bakıda TDT beyn mərkəzlərinin ənənəvi 11-ci "Türk Dövlətləri Təşkilatı Qlobal Qeyri-müəyyənlik Kontekstində Regional Aktor kimi" adlı konfrans keçirilib. Beyn həmləsi sessiyası adətən qarşidan gələn sammit ərəfəsində keçirilir. Beynəlxalq Münasibətlərin Təhlili Mərkəzinin (BMTM) İdarə Heyətinin sədri Fərid Şəfiyev çıxışında vurğulayıb ki, son illər həm TDT üzvlərinin sayı, həm də onun regional və qlobal səviyədə nüfuzu xeyli artıb: "Bu gün biz əminliklə deyə bilərik ki, TDT həqiqətən də regionda sülh və əməkdaşlığa tam xidmət edir. Digər regional təşkilatlardan fərqli olaraq, TDT çərçivəsində əməkdaşlıq e-keyfiyyət prinsipinə əsaslanır".

Ömər Kocaman təşkilatın inkişafı üçün əsas vektorları açıqlayıb: "Türk dünyasının geniş coğrafiyası, güclü hərbi potensialı, zəngin resursları, nəqliyyat dəhlizləri və gənc əhalisi var. Biz TDT -ni qlobal səhnədə nüfuzlu oyunçu və güc mərkəzinə çevirmək üçün səylərimizi birləşdirməliyik". O, Azər-

Türk dünyası bütövləşir

TDT Zəngəzur dəhlizinin tikintisinə dəstək verir

baycanın türk dünyasında, xüsusilə ticarət, nəqliyyat və logistika sahələrində körpü rolunu oynayan xüsusi rolunu vurğulayaraq, hazırkı müzakirələrin qarşidan gələn sammitə hazırlıq işlərinə mühüm töhfə verəcəyini əminliyini ifadə edib.

Macarıstan da öz növbəsində türk ölkələrinin Avropa və Avropa Birliyinə inteqrasiyası üçün körpü olmağa hazırdır. Bunu Macarıstan Beynəlxalq Münasibətlər İnstitutunun aparıcı elmi işçisi Laszlo Vasa deyib. "Orta Dəhliz (Trans-Xəzər Beynəlxalq Nəqliyyat Dəhlizi) həm Şərqi-Qərbi, həm də Şimal-Cənub regionları üçün körpü rolunu oynayacaq", - macar ekspert bildirib.

Qazaxıstan Respublikasının Prezidenti yanında Qazaxıstan Strateji Araşdırmalar İnstitutunun direktoru Jandos Şaymərđanov Orta Dəhlizi sadəcə nəqliyyat marşrutu kimi deyil, qlobal qeyri-müəyyənlik şəraitində sabitliyi gücləndirən "Türk diplomatiyasının və nəqliyyat əlaqəsinin simvolu" kimi görür. O qeyd edib ki, Azərbaycan və Ermənistan arasında sülh sazişinin ABŞ-da tarixi paraflanması türk

dünyasının ortaq qələbəsidir, belə ki, açıq sərhədlər və uyğunlaşdırılmış prosedurlar münaqişə potensialını azaldır və əməkdaşlığın faydalarını artırır. Şaymərđanov, həmçinin Xəzər-Qara dəniz "ikili dəhlizi" yarada biləcək Qara dəniz üzərindən yaşıl dəhliz və Azərbaycan və Qazaxıstan arasında fiber-optik xətt kimi enerji və rəqəmsal layihələrin əhəmiyyətini vurğulayıb. "Birgə infrastruktur ortaq maraqlar yaradır", - deyə o, qeyd edib ki, bu sahələrdə qarşılıqlı asılılıq etimadı gücləndirir və zəifliyi azaldır.

Açıq sərhədlər həm də Zəngəzur layihəsinin həyata keçirilməsinə imkan yaradır. Türkiyə artıq 224 kilometrlik Qars-Diluci dəmir yolu xəttinin tikintisinə başlayıb ki, bu da Türkiyənin dəmir yolu şəbəkəsini Ermənistan vasitəsilə Azərbaycanın Naxçıvan bölgəsi ilə birləşdirəcək. Xəzər Strateji Araşdırmalar İnstitutunun rusiyalı eksperti Aleksandr Karavayevin fikrincə, bu xətt Azərbaycan, Ermənistan və Türkiyə arasında subregional əməkdaşlığın mühüm elementinə çevriləcək, ticarət dövriyyəsinin artırılmasına, regionda mövcud

və perspektiv sənaye zonaları arasında kommunikasiyaların sıxlığının artırılmasına şərait yaradacaq.

Eyni zamanda, regional logistikanın əlavə sahələrinin inkişafı, o cümlədən Xəzər dənizində birgə bərə xidmətinin həyata keçirilməsi üzərində işlər davam edir. Özbəkistan Prezidenti Şavkat Mirziyoyevin Azərbaycana son səfəri zamanı birgə bərələrin işə salınmasına dair memorandum imzalanıb. Türkiyənin də bu layihədə iştirakı gözlənilir. Türk Dövlətləri Təşkilatının baş katibinin müavini Mirvohid Əzimovun sözlərinə görə, bu üçtərəfli mexanizmin həyata keçirilməsi Xəzər dənizi ilə yük daşımaqlarını əhəmiyyətli dərəcədə artıracaq və regionun infrastruktur əlaqələrini gücləndirəcək.

Mirvohid Əzimov Zəngəzur Dəhlizini Mərkəzi Asiyayı Avropa ilə birləşdirən "əhəmiyyətli mexanizmi" Boğazıçı ilə müqayisə olunan əsas nəqliyyat arteriyası" adlandırıb. Türkiyə ilə Azərbaycanı birləşdirən Ermənistan Naxçıvana marşrut birbaşa şərq-qərb əlaqəsi yaradır, logistika xərclərini azaldır və prose-

durları sadələşdirir. Əzimovun sözlərinə görə, dəhlizin açılması bütün türk dünyası üçün prinsiplial əhəmiyyət kəsb edir və Azərbaycanı Avrasiyanın əsas tranzit mərkəzinə çevirəcək.

ABŞ da Zəngəzur marşrutuna qoşulmaq istəyir, orada qaz kəməri çəkməyi planlaşdırır. "Azərbaycanın zəngin enerji resursları var və mən hesab edirəm ki, Ermənistan və Azərbaycanı birləşdirə biləcək cənub sərhədindəki dəhliz ölkədən Avropaya daha çox təbii qaz çatdırıla bilər. Bu, son dərəcə vacibdir. "Azərbaycanın enerji ehtiyatlarının inkişafı və onların Rusiyadan yan keçərək qlobal bazarlara, xüsusilə də Avropa və Qərb bazarlarına genişlənməsi ölkələrimiz arasında gələcək əməkdaşlıq üçün geniş imkanlar yaradır", - ABŞ ikitərəfli enerji naziri ilə ABŞ arasında ikitərəfli sazişin imzalanması zamanı deyib.

Özbəkistanın Strateji və Regionlararası Araşdırmalar İnstitutunun aparıcı elmi işçisi Azizjon Kərimov bəyan edib ki, Özbəkistan Azərbaycanla yanaşı, Orta Dəhlizə əsas iqtisadi körpü kimi baxır. "Bu, təkəcə tranzit marşrutu olmamalıdır. Türk dünyası mövcud potensialından istifadə edərək əməkdaşlığı inkişaf etdirməli, birgə iqtisadi layihələr həyata keçirməlidir", - Kərimov vurğulayıb. Özbəkistan üçün Türk Xalqlarının Birləşmiş Ərazisi (TXBƏ) Rusiya və Çindən sonra üçüncü ən böyük ticarət tərəfdaşdır (illik təxminən 10 milyard dollar). Sənayenin, yüngül sənayenin, yeyinti istehsalının inkişafına, yüksək əlavə dəyərli məhsulların istehsalına üstünlük verilir. Kərimov həm də sənaye və xammal potensialını, eləcə də insan kapitalını birləşdirərək regionun iqtisadi məkanını gücləndirəcək müştərək türk brendinin yaradılmasında potensial görür.

Özbəkistan Prezidenti yanında Strateji və Regional Araşdırmalar İnstitutunun direktor müavini Şəfoat Nurullayeva iqtisadi əməkdaşlığın intensivləşdirilməsi ilə bağlı təkliflər irəli sürüb. O, prezident Mirziyoyevin ticarət mübadiləsinin genişləndirmək təşəbbüsünün əhəmiyyətini vurğuladı və Özbəkistan ərazi icmalarını (TDT) öz coğrafi üstünlüklərindən istifadə etməyə çağırıb. Nurullaeva həmçinin bəyan edib ki, Özbəkistan noyabr ayında Daşkənddə TDT-yə üzv ölkələrin beynəlxalq forumuna ev sahibliyi edəcək.

V.VƏLİYEV

Yuxu insanların fiziki və psixoloji sağlamlığında böyük rol oynayan həyati bir prosesdir. Sağlam yuxu bədən bərpasını təmin edir, zehni funksiyaları gücləndirir və immun sistemini möhkəmləndirir. Lakin bəzi insanlar üçün yuxu problemləri gündəlik həyat keyfiyyətini əhəmiyyətli dərəcədə azalda bilər. Bu problemləri dəqiq şəkildə araşdırmaq və diaqnoz qoymaq üçün müasir tibbin əhəmiyyətli vasitələrindən biri yuxu laboratoriyalarıdır.

Yuxu laboratoriyası nədir?

Yuxu ilə bağlı problemləri müşahidə etmək, diaqnostika aparmaq və müalicə planı hazırlamaq məqsədi ilə xüsusi texnoloji avadanlıqlarla təchiz olunmuş tibbi mərkəzdir. Bu laboratoriyalar əsasən neyroloji və ya pulmonoloji klinikaların tərkibində fəaliyyət göstərir və yuxu pozuntularının səbəblərini araşdırmaq üçün kompleks tədqiqat metodlarından istifadə olunur. Yuxu laboratoriyalarında aparılan əsas və ən əhatəli diaqnostik üsul polisomnoqrafiya adlanır. Polisomnoqrafiya zamanı pasiyent gecə boyu laboratoriyada qalaraq xüsusi avadanlıqlara qoşulur və onun yuxu müddətində müxtəlif fizioloji göstəriciləri qeydə alınır.

Yuxu laboratoriyasının məqsədləri

Yuxu laboratoriyalarında əsas məqsədlər bunlardır:

1. Yuxu pozuntularının diaqnozu:

Yuxusuzluq (insomniya)
Yuxuda nəfəs dayanması (obstruktiv yuxu apne sindromu)

Narahat ayaq sindromu
Narkolepsiya (gündəlik həddindən artıq yuxululuq)
Parasomniyalar (yuxuda gəzmə, qorxulu yuxular və s.)

2. Müalicə planının hazırlanması:

Diaqnostik nəticələrə əsaslanaraq fərdi müalicə planı hazırlanır. Bu plan dərman müalicəsi, CPAP cihazlarının istifadəsi, həyat tərzi dəyişiklikləri və ya psixoloji terapiyanı əhatə edə bilər.

3. Müalicənin effektivliyinin qiymətləndirilməsi:

Xüsusilə CPAP cihazı istifadə edən xəstələrdə bu cihazın effektivliyini yoxlamaq üçün təkrar polisomnoqrafik tədqiqatlar aparılır.

Polisomnoqrafiya necə aparılır?

Polisomnoqrafiya adətən bir gecəlik olur və aşağıdakı göstəricilər qeydə alınır. Yəni polisomnoqrafiya zamanı pasiyent gecə boyu laboratoriyada qalaraq xüsusi avadanlıqlara qoşulur və onun yuxu müddətində müxtəlif fizioloji göstəriciləri qeydə alınır. Bu göstəricilərə aşağıdakılar daxildir:

Beyin fəaliyyəti (EEG - elektroensefaloqrafiya): Yuxunun mərhələlərini (REM və qeyri-REM) təyin etmək üçün beyin dalğalarının qeydi.

Göz hərəkətləri (EOG): REM yuxusunu müəyyənləşdirməkdə mühüm rol oynayır.

Əzələ tonusu və hərəkətləri (EMQ - elektromioqrafiya): Əzələ aktivliyini ölçməklə yuxu zamanı hərəkət pozuntularının aşkarlanması.

Nəfəs alıb-vermə: Burun və ağızdan keçən hava axını, döş qəfəsi və qarın hərəkətləri ilə birlikdə izlənir.

Ürək ritmi (EKQ - elektrokardioqrafiya): Yuxu zamanı baş verən ürək döyüntüsü dəyişikliklərini müşahidə etmək üçün.

Oksigen səviyyəsi (pulsoksimetriya): Qandakı oksigen doyma səviyyəsinin ölçülməsi ilə apnoe və hipopnoe

Yuxu laboratoriyaları NƏDİR?

epizodlarının izlənməsi.

Bu qeydlərin təhlili nəticəsində pasiyentdə aşağıdakı kimi yuxu pozuntuları aşkarlanma bilər:

Obstruktiv yuxu apnoesi - yuxu zamanı tənəffüs yollarının qapanması ilə xarakterizə olunan, tez-tez nəfəsin dayanması ilə müşahidə edilən vəziyyət.

İnsomniya (yuxusuzluq) - yuxuya getmədə və ya yuxunu davam etdirməkdə çətinlik.

Narahat ayaq sindromu - yuxu zamanı ayaqlarda narahatlıq və hərəkət ehtiyacı hissi.

Yuxuda davranış pozuntuları - REM yuxusu zamanı baş verən qeyri-adekvat hərəkətlər və danışmalar.

Sirkadiyan ritm pozuntuları - bioloji saatin normal yuxu-oyanıqlıq dövrü ilə uyğunsuzluğu.

Bütün bu məlumatlar yuxu mərhələlərinin müəyyənləşdirilməsinə və yuxu pozuntularının səbəbinin aşkarlanmasına kömək edir.

Bəs, yuxu laboratoriyasının əhəmiyyəti nədən ibarətdir?

Yuxu pozuntuları, xüsusilə yuxuda nəfəsin dayanması kimi hallar müalicə olunmadıqda hipertoniya, infarkt, insult, diabet və digər ciddi xəstəliklərə səbəb ola bilər. Bu baxımdan yuxu laboratoriyaları insan sağlamlığı üçün olduqca əhəmiyyətlidir. Onlar sayəsində yuxu ilə bağlı problemlər erkən mərhələdə aşkarlanır və uyğun müalicə tədbirləri görülür.

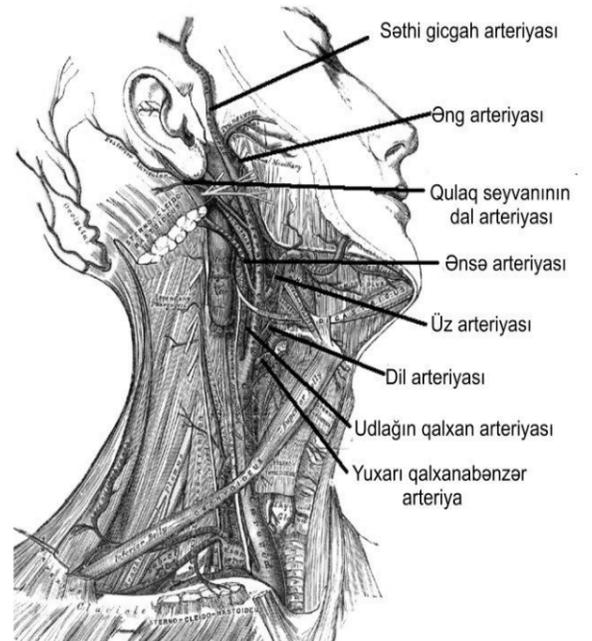
Azərbaycanda ilk Yuxu laboratoriyası Mərkəzi Klinikada 2010-cu ildə yaradılıb.

Növbəti Yuxu laboratoriyası və İnsult mərkəzi isə Respublika Klinik Xəstəxanasının nəzdində yaradılacaq. Adətən belə laboratoriyalarda yaradılmış xüsusi otaqda bir gecə videomüşahidə altında yatan pasiyentin 8 saat ərzində demək olar ki, bütün fizioloji funksiyaları monitorinq edilir. Monitorinq beyin potensialları, qanda oksigen təminatı, tənəffüs sanksiyası, xoruldama, əzələ tonusu, gözün hərəkəti, ürəyin fəaliyyəti, nəbz diaqnostikası və s. kimi təhlillər daxildir.

Bəs, xarici ölkələrdə yuxu laboratoriyaları necə tənzimlənir?

Dünyada bir çox inkişaf etmiş və inkişaf etməkdə olan ölkələrdə yuxu laboratoriyaları fəaliyyət göstərir. Bu laboratoriyalar əsasən xəstəxanaların, tədqiqat mərkəzlərinin və özəl klinikaların nəzdində yaradılır. Onlar beynəlxalq stan-

Xarici yuxu arteriyasının şaxələri

dartlara uyğun işləyir və müxtəlif yuxu pozuntularını diaqnoz və müalicə etmək üçün xüsusi protokollara əsaslanır.

Əvvəli Səh. 10

The Sleep Research Society (ABŞ)

Yuxu Araşdırmaları Cəmiyyəti (SRS), yuxu elminin müxtəlif sahələrində araşdırmalar aparan və yuxu haqqında elmi məlumatları yaymağa çalışan bir təşkilatdır. Bu təşkilat, yuxu tədqiqatları üçün nəzərdə tutulmuş müxtəlif laboratoriyaları dəstəkləyir.

Harvard Medical School, Sleep Lab (ABŞ)

Harvard Universitetinin Yuxu Laboratoriyası, yuxunun bioloji, psixoloji və nevroloji aspektləri ilə bağlı tədqiqatlar aparır. Laboratoriya, yuxu pozuntuları və yuxu problemlərinin müalicəsi üzərindəki tədqiqatlarla məşhurdur.

University of California, Berkeley Sleep and

Psychological Sciences Lab (ABŞ)

Kaliforniya Universitetinin Berkeley kampusunda yerləşən bu laboratoriya, yuxu və onun beynin və əhval-ruhiyyə üzərindəki təsiri ilə bağlı tədqiqatlar aparır. Laboratoriya, yuxunun öyrənilməsi və həmçinin yuxu çatışmazlığının psixoloji təsirləri ilə əlaqədar layihələr həyata keçirir.

The Sleep Disorders Center at the Mayo Clinic (ABŞ)

Mayo Klinikası, yuxu pozuntuları və onların müalicəsi üzrə dünyaca məşhur bir mərkəzdir. Burada, apneya, insomniya, narkolepsiya kimi pozuntulara dair klinik təhlillər və laborator araşdırmalar aparılır.

European Sleep Research Society (ESRS) and its sleep labs (Avropa)

Avropa Yuxu Araşdırmaları Cəmiyyəti, Avropada yuxu tədqiqatlarına dair bir çox laboratoriyaları birləşdirir. Bu laboratoriyalar, yuxu fiziologiyası, yuxu pozuntuları və müalicələri üzərində geniş tədqiqatlar aparır. ESRS, həmçinin yuxu üzrə beynəlxalq konfranslar və seminarlar təşkil edir.

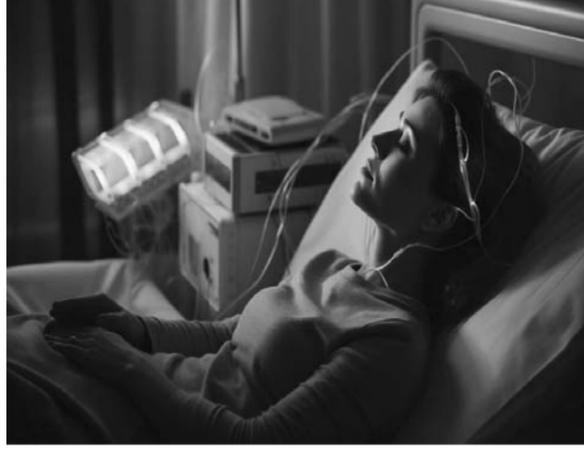
The Sleep and Chronobiology Laboratory (ABŞ)

Pensilvaniya Universitetinin Yuxu və Kronobiologiya Laboratoriyası, yuxu və bioritmlər arasında əlaqəni öyrənən bir laboratoriyadır. Bu laboratoriya yuxu pozuntularının, xüsusilə də gecə iş rejiminin və təyyarə ilə uçuş zamanı yuxu pozuntularının araşdırılması ilə məşhurdur.

The Center for Sleep and Circadian Biology (ABŞ)

Şimali-Vest Universitetində yerləşən bu mərkəz, yuxu və circadian ritmlərin öyrənilməsi ilə bağlı qabaqcıl tədqiqatlar aparır. Laboratoriya, yuxu pozuntuları və onların müalicələri ilə əlaqədar çox sayda layihəyə ev sahibliyi edir.

Yuxu laboratoriyaları NƏDİR?

Japan Sleep Research Society (Yaponiya)

Yaponiya Yuxu Araşdırmaları Cəmiyyəti, yuxu tədqiqatları ilə məşğul olan bir çox laboratoriyaları birləşdirir. Yaponiyada yuxu pozuntuları, xüsusən də narahat yuxu və yuxu apneyasına dair araşdırmalar geniş yayılıb.

Bu laboratoriyalar, yuxu pozuntularının diaqnostikası və müalicəsi ilə bağlı geniş imkanlar təqdim edir və həmçinin yuxu elminin inkişafına böyük töhfələr verir. Yuxu tədqiqatları yalnız klinik müalicələr üçün deyil, həm də ümumi insan sağlamlığının anlaşılması üçün əhəmiyyətlidir.

Bütün dünyada yuxu laboratoriyaları əsasən aşağıdakı addımlarla fəaliyyət göstərir:

1. Əvvəlcədən müayinə və anamnez

Pasiyentin şikayətləri toplanır (yuxusuzluq, gündüz yuxululuq, xorultu və s.)
Epworth Sleepiness Scale və digər testlər tətbiq olunur.

2. Yuxu testinin planlanması

Polisomnoqrafiya (ən geniş yayılmış üsul): 6-8 saatlıq

kətləri, nəfəs yolları, oksigen səviyyəsi, ayaq hərəkətləri və s. ölçülür.

Video qeydiyyatla yuxu davranışı müşahidə olunur.

4. Nəticələrin təhlili

Somnoloq və ya yuxu texnikləri məlumatları analiz edir. Yuxu mərhələləri, apne epizodları, oyanma tezliyi və digər göstəricilər qiymətləndirilir.

5. Diaqnoz və müalicə planı

Apne üçün CPAP cihazı təyin olunur. İnsomniya üçün psixoterapiya və ya dərman müalicəsi tətbiq edilir.

Narahat ayaq sindromu və ya narkolepsiya üçün xüsusi preparatlar yazılır.

Yuxu laboratoriyaları bu gün təkə tibb sahəsində deyil,

həm də elmi tədqiqat, psixologiya, nevrologiya, idman təbabəti və ictimai sağlamlıq sahələrində geniş istifadə olunur. Ən müasir texnologiyalardan istifadə edən ölkələrdə bu laboratoriyalar vasitəsilə yuxu mədəniyyəti, gigiyenası və müalicəsi sahəsində ciddi nailiyyətlər əldə olunub. Yuxu laboratoriyaları müasir tibbin mühüm bir sahəsini təşkil edir. Burada aparılan diaqnostik tədqiqatlar bir çox insanın həyat

yuxu müddətində bədən göstəriciləri qeydə alınır.

Ev şəraitində test: daha yüngül pozuntular üçün tətbiq olunur.

3. Monitoring və qeydiyyat

Beyin dalğaları (EEG), ürək döyüntüsü (EKG), göz hərəkətləri

keyfiyyətini artırmağa və ciddi sağlamlıq risklərinin qarşısını almağa kömək edir. Bu səbəbdən yuxu problemi yaşayan hər kəsin vaxtında mütəxəssisə müraciət etməsi və lazım gəldikdə yuxu laboratoriyasında müayinə olunması vacibdir.

Arzu Qurbanlı

“Bu dəyişikliklər uşaqların məktəbə maraqla gəlməsini təmin edir”

Ekspert mühüm məqamlar barədə danışdı

“Son illərdə təhsildə tətbiq olunan yeniliklər ümumi keyfiyyətə təsir edən mühüm faktor kimi çıxış edir. Elm və Təhsil Nazirliyi islahatlarını sadəcə forma dəyişiklikləri üzərində deyil, məzmun, metodologiya və idarəetmə üzərində qurmağa çalışır. “Təhsil haqqında” Qanunun 5-ci maddəsində açıq şəkildə qeyd olunur ki, dövlət siyasətinin əsas prinsiplərindən biri təhsilin keyfiyyətini beynəlxalq standartlara uyğunlaşdırmaqdır. Bu baxımdan həyata keçirilən yeniliklər, məsələn, müəllimlərin sertifikatı, elektron jurnal sistemi, təmayülləşmə və məktəb avtobuslarının tətbiqi yalnız inzibati qərarlar deyil, təhsilin keyfiyyətinə hədəflənmiş sistemli yanaşmalardır”. Bu sözləri SİA-ya açıqlamasında təhsil eksperti Kamran Əsədov deyib. O bildirib ki, statistik məlumatlar göstərir ki, sertifikatı olan iştirak edən müəllimlərin 68 faizi minimum keçid balını toplamağa bacarıb: “Bu, bir tərəfdən müəllimlərin peşəkarlığının müəyyən səviyyədə olduğunu göstərir, digər tərəfdən isə onların daha da inkişaf etdirilməsinin zərurətini ortaya qoyur. PISA 2022 nəticələrinə görə isə Azərbaycan şagirdlərinin riyaziyyat üzrə orta göstəricisi 405 bal olub ki, bu da OECD ölkələrinin ortasından təxminən 10 bal aşağıdır. Bu

əmək bazarına uyğunlaşdırır. Azərbaycanın tətbiq etdiyi yeniliklər bu ölkələrin təcrübəsinə yaxınlaşmaq istiqamətində mühüm addımlar olsa da, daha çox məzmunun yenilənməsi və rəqəmsal transformasiya sahəsində genişlənməlidir.

Müqayisə göstərir ki, indiye qədər ənənəvi yanaşma daha çox faktların əzbərlənməsinə, imtahana hazırlığa xidmət edirdi. Yeni islahatlar isə bacarıq əsaslı tədrisə, şagirdin marağı və meyillərinə yönəlmiş fərdi inkişafına imkan yaradır. Bu dəyişikliklər uşaqların məktəbə maraqla gəlməsini təmin edir, müəllimləri isə daha savadlı və hazırlıqlı olmağa məcbur edir.

Hesab edirəm ki, təhsildə tətbiq olunan yeniliklər keyfiyyətə bilavasitə təsir edir, amma daha çox məzmun dəyişikliyinə, müəllimlərin davamlı inkişafına, məktəblərin texnoloji təminatına və şagirdlərdə XXI əsr bacarıqlarının formalaşdırılmasına ehtiyac var. Elm və Təhsil Nazirliyinin atdığı addımlar əsaslandırılmış və müsbət qiymətləndirilməlidir, çünki bu islahatlar repetitorluğun təsirini azaldır, uşaqların məktəbə marağını gücləndirir, savadlı müəllimlərin prosesdə rolunu artırır və nəticədə etibarilə təhsilin inkişafını təmin edir”.

Səbinə Hüseynli

fakt sübut edir ki, tətbiq olunan yeniliklər nəticə versə də, hələ də daha çox məzmun və metodoloji dəyişikliklərə ehtiyac var. Müsbət tərəflərdən biri odur ki, yeni sistemlər şagirdlərin məktəbə marağını artırır, repetitorluğun qarşısını almağa xidmət edir və valideynlərin əlavə xərclərini azaldır. Elektron jurnallar valideyn-məktəb münasibətlərində şəffaflıq yaradır, sertifikatı isə müəllimləri daim öz üzərində işləməyə sövq edir. Təmayülləşmə proqramları şagirdlərə gələcək ixtisas seçimində kömək edir, məktəb avtobusları isə təhlükəsizlik və əlçatanlıq baxımından böyük üstünlüklər gətirir. Elm və Təhsil Nazirliyinin bu addımları müsbət qiymətləndirilməlidir, çünki bu islahatlar təhsil sistemini həm sosial baxımdan daha ədalətli, həm də pedaqoji baxımdan daha keyfiyyətli edir.

Mənfi tərəflər kimi bezi yeni-

liklərin infrastruktur təminatı olmadan tətbiq edilməsi göstərilə bilər. Məsələn, elektron dərsliklərin geniş tətbiqi üçün bütün məktəblər internet və texnologiya ilə təmin olunmayıb. Sertifikatı müəllimlərin keyfiyyətini artırarsa da, dərs saatlarının bölünməsi məsələsində sosial narazılıq doğurur. Təmayülləşmə proqramlarının isə yalnız müəyyən şəhərlərdə tətbiqi bölgələrarası fərqləri qismən qoruyur.

Dünya təcrübəsinə nəzər salsaq, Finlandiya kurikulum islahatları ilə şagirdlərdə tənqidi düşünmə və yaradıcılıq bacarıqlarını inkişaf etdirməyə xüsusi diqqət yetirir. Estoniya rəqəmsal məktəb modelində hər bir şagirdə elektron resurslara çıxış imkanı yaradır və nəticədə PISA testlərində ən yüksək yerlərdə qərar tutur. Sinqapur STEM və rəqəmsal savadlılıq sahəsində tətbiq etdiyi yeniliklərlə gəncləri

Lalə Mehralı

Subkultura təhlükəli ola bilərmi?

Gənclərin şəxsiyyətinin formalaşmasında, özünü tanımasında subkulturlar mühüm rol oynayır, öz tərzini, həyat yönünü tapmağa kömək olur, lakin həm də təhlükəli ola bilər. Çünki subkultura həmişə yaxşı vərdişlər aşılamır, təhlükəli cərəyanlara da yönəldə bilər. Öz kimliyini dərk etmək, başqalarından fərqlənmək istəyən gənc üçün hər hansı subkultur cəlbədar ola bilər, özü kimi düşünən, danışan, geyinən, davranan başqalarını tanımaq, onlarla eyni mühitdə olmaq ona xoş ola bilər, amma bu cür ətrafının olması həmişə onun kimliyini təsdiq etməsi, özünü tapması demək deyil. Özünü mənsub hiss etmək bəzən gəncin başına bəla ola bilər, zərərli və ya təhlükəli vərdişlər qazanar, amma bəzən ona faydalı da ola bilər, özü kimi aydın düşüncəli insanlarla bir araya gələ, özünü inkişaf da etdirə bilər. Sağlam ənənələrə dayanan, savadlı, təhsilli, mədəniyyət, mənəviyyatı, insani keyfiyyətləri aşılaman subkulturlar təhlükəli deyil, əksinə gəncin öz hədəflərini tapa bilməsi üçün bir növ yoldur.

Amma elə subkulturlar da var ki, gənclərə riski, təhlükəni, zərərli vərdişləri aşılayır, risk etməyəni o çevrəyə buraxırlar, təhlükə sevməyən onlarla eyni mühitə girə bilmir. Yeni, subkultura bəzən cəmiyyətin əksinə getməyi tələq edir, bəzən isə özünü tapmasına kömək edir, bəzən sosiallaşdırır, bəzən təcrid edir. Bəzən subkulturlar multikultural ola bilər, bəzən radikal. Bəzən gənc istəmədən də olsa həmin kulturanın qaydalarına boyun əyməli olur, çünki ondan bu tələb edilir. Xatırlayın, 15-20 il əvvəl Bakı küçələrində əcaib geyimli, gözləri, dodaqları, dırnaqları qara rəngə boyanmış, dəmir aksesuarlı, burun və dilləri dəlinmiş gənclər vardı, özlərini “Emo”lar adlandırırdılar. Emo subkulturu 1990-2000-ci illərdə populyarlaşmışdı, daha çox emo-rock, emo-punk musiqi üslubuna bağlı idi. Lakin görünüşcə bir-birinə bənzəyən bu gənclərin bir çoxunun ümumiyyətlə bu subkulturanın məğzindən məlumatlı deyildi. İntihara meyilli, daxilinə qapanmış, cəmiyyətlə ziddiyyətli fikirləri olan bu gənclər zamanla azaldı.

Hər sahədə qloballaşmanı təşviq etdiyi kimi sosial şəbəkələr subkulturların yayılmasında da böyük rol oynadı. Əvvəl bu kimi cərəyanlar lokal idi, hər bölgəyə, mühitə, çevrəyə xas idi, amma sosial şəbəkələr əlçatanlığı asanlaşdırdı, fərqli bölgələrdə yaşayın, amma baxış, tərz, zövqləri eyni olan insanları yaxınlaşdırdı, subkulturları kütləviləşdirdi deyə bilərik. Özləri trend yaratdılar, eyni tərkibli paylaşımlar etdilər, xüsusi həş-təqlərdən istifadə etdilər, özlərinə virtual məkan təyin etdilər, qruplaşdılar, müəyyən simvolları paylaşmaqla virtual məkanda da öz kimliklərini hiss etdirdilər, həyat tərzlərini, baxış bucaqlarını əks etdirən vlog çəkdi-lər, “edit”lər hazırladılar, daha böyük çevrələri oldu, daha çox dost tapdılar. Bir sözlə, qlobal oldular.

Faydalı cərəyanlar, mülayim subkultura gənclərə zərər vermir, əksinə, inkişaf etdirir. Gününü internetdə gezmək yerinə bu cür subkulturanın bir yerə topladığı eyni düşüncəli, eyni səviyyəli, aydın gənclərin əhatəsində keçirirsə, bu, ona yalnız fayda gətirir. Lakin yuxarıda da qeyd etdiyim kimi, subkultura həmişə faydalı olmur, radikal yönümlü subkulturanın təsirində düşüb bütün həyatını təcrid edənlər üçün eyni şeyi demək olmur.

FELYETON

Yox, yaxşı qurtardıq!

Ay camaat, mağaza və marketlərdə satılan çoxsaylı məhsulları bir gün əvvəlki qiymətə görmək mümkün deyil. Belə ki, hər gün qiymətlərin 2-3, 5-6 və yaxud da 10 qəpik artığını görür və görməkdəyik.

İki-üç gün əvvəl xəbər yayıldı ki, bəs metro və digər ictimai nəqliyyatda gediş haqqı qalxıb olacaq 1 manat. Bunu eşidən elə bil başımıza bir vedrə qaynar su tökdülər. Necə yeni bir manat? Belə çıxır ki, uzaq məsafəni demirəm, bir gediş-gəliş üçün 2 manat xərcləyəcəyik?

Ancaq şükür ki, bu xəbər şokunu başqa bir xəbər canımızdan çıxardı. Deməli, xəbər yayıldı ki, filan addımdan, filan yenilikdən və filan tətbiqdən sonra bir saat ərzində ictimai nəqliyyatdan istifadə edənlər növbəti gedişləri ödənişsiz edəcək. Bunun neçənci ildə, necə və nə formada olacağını hələ dərdindən dərk etməsək də, nə qədər sevindik, deyə bilmərəm. Elə bil bu dəfə də başımıza bayaqkı qaynar suyun üstündən bir vedrə soyuq su tökdülər.

1 manat söhbətini bir dəqiqənin içərisində unutduq. Elə sevindik-ələ sevindik, az qaldı sevincdən ürəyimiz partlasın. Hələ camaat küçədə bir-birini muştuluqladı da. Elə ki, başımız bu sevincdən aydınlaşdı, oturub papağımızı qarşımıza qoyub bir xeyli fikirləşdik. Fikirləşəndə özümüzə belə bir sual verdik: ay yazıqlar, nəyə sevinirsiniz? Bakıda çox təsadüfi hal olar ki, ictimai nəqliyyatın bir saat içərisində ikisindən istifadə edib, birini ödənişsiz, o birini ödənişsiz edə biləsən. Məsələn, evdən çıxdın, marşrut avtobusla metroya çatanadək yollar-dakı tıxac imkan verəcək bəyem, sən gəlib bir saat ərzində metroya çatasan ki, ondan da ödənişsiz istifadə edəsən? Bu çox az sayda səmşinlərə, çox yaxın məsafələrə aid olacaq. Elə bunu

fikirləşərkən bayaqkı sevincimiz burnumuzdan fitil-fitil yerə töküldü.

Bu kədərli və sevincli anların ardından nə baş verdi? Yeni bir xəbər yayıldı. Xəbər belə oldu ki, metro və ictimai nəqliyyatda gediş haqqı oktyabrın 1-dən 10 qəpik artıb 60 qəpik olacaq. İstedik kədərlənək, ancaq kədərlənmədik, sevindik. Niyə? Çünki düşünəndək axı 1 manat olacağını deyilirdi. Elə ki, eşitdik, 60 qəpik olur, sevincdən az qaldı ürəyimiz partlasın. Yox, yaxşı qurtardıq, dedik bir-birimizə. Budur, 2-3 gündür, bu sevincə yaşayıyıq.

Ancaq bir məsələni də deməsək, olmaz. Sevinək, nə deyirəm ki, hələ lazım gəlsə, bu 10 qəpikdən yana toy-bayram da edək. Ancaq sevinməzdən, toy-bayram etməzdən əvvəl gəlin, bir fikirləşək, görək ilin sonadək bu 10 qəpiyin üstünə daha nələrsə gələ bilərmi? Gəlməzsə, bəli sevinək. Gəlsə, yeni ötən həftədən yayılan 1 manat söhbəti doğru olarsa, bunu da qiymət qaldırınlar yavaş-yavaş artırırsa, düşünün, görək ilin sonuna yaxın necə, sevinə biləcəyikmi? Yeni il bayramını sevincə qarşılaya biləcəyikmi? Yoxsa yeni il bayramına yaxın bizi yeni-yeni sürprizlər də gözləyir.

Hələlik oktyabrın birindən nə az, nə çox, bir gediş və qayıdış üçün 20-cə qəpik artıq ödəməli olacağıq. Əşi, 20 qəpikdir də, bunu heç dilə də gətirməyək. Amma arada metroda, avtobusda o başa-bu başa gedib gələrkən, bir telefonun başımızı qaldıraraq, bu 20 qəpiyi vuraq günlərə, sonra da aya, görək nə edir?

Amma, vallah, halal olsun bu qiymətləri qaldırınlara. İnsafən, elə yavaş-yavaş qaldırırlar ki, heç ruhumuz da incimir. Bunu dəyərləndirmək lazımdır.

Yenə də, şükür, hələlik yaxşı qurtardıq. Olmazdı 10 qəpik, olardı 40 qəpik. Onda nə edərdik? Başımıza yenə bir vedrə qaynar su töküldü... Bəlkə də bu qaynar su dekabrda töküləcək. Əşi, onda qış olacaq, hava da soyuq. Yəqin indiki kimi yandır-maz bizi.

Mətanət Məmmədova

Azərbaycanda ekoloji mühitin mühafizəsi təmin olunur

Son illər Azərbaycanda yeni meşə zolaqlarının, yaşıllıqların salınması, qurumuş ağacların yenilənməsi, park və xiyabanların salınması istiqamətində böyük işlər görülür. Ölkəmizin bütün şəhərlərində, kənd və qəsəbələrində, magistral yolların kənarlarında çürümüş, vaxtı bitmiş ağaclar yeniləri ilə əvəzlənir. Bu halda sıradan çıxan bir ağacın yerinə 15, bəzən isə 20-25 ağac əkilib. Bütün bunlar "Yaşıllıqların mühafizəsi haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununa əsasən həyata keçirilir. Qanunun 2.6.maddəsinə görə, yaşıllıqların təbii istismar müddəti bitdikdə, Azərbaycan Respublikası Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyinin rəyi nəzərə alınmaqla, istifadəsində olan torpaqlarda mərkəzi icra hakimiyyəti orqanlarının, digər torpaq sahələrində yerli icra hakimiyyəti orqanlarının, bələdiyyə mülkiyyətində olan torpaqlarda isə bələdiyyələrin qərarı ilə yaşıllıqlar əsaslı rekonstruksiya olunur. Həmin qanun 2.7. maddəsi ilə, yeni əsaslı rekonstruksiya iqtisadi cəhətdən səmərəsiz olduqda, təbii istismar müddəti bitmiş yaşıllıqlar torpaqdan çıxarılır və yaşıllığın bərpası məqsədi ilə həmin ərazilərdə bu Qaydaya uyğun yeni yaşıllıqlar salınır. Qanunun 2.8-ci maddəsinə görə, yaşıllıqlarda rekonstruksiya işlərinin həcmi hər ilin sentyabr ayında "Meşə əkinlərində, qoruyucu meşəliklərdə, tinglik sahələrində meşələrin təbii bərpasına köməklik və cavan ağacları yetişdirib qiymətli ağacları kateqoriyasına keçirilən sahələrdə inventarlaşma işlərinin aparılmasına dair texniki göstəriş"lər rəsmi statistik hesabat əsasında aparılan inventarlaşma zamanı müəyyən edilir.

Yaşıllıqların müfəssəl siyahısı tərtib edilib

Təbii ki, qanunlara istinad etməklə görülən fundamental işlər ətraf mühitin mühafizəsinə, ekoloji vəziyyətin daha da yaxşılaşmasına mühüm töhfələr verir. Azərbaycan dünya miqyasında barmaqla sayılan o dövlətlərdəndir ki, meşə massivlərinin salınmasına, yaşıllıqların yaradılmasına xüsusi diqqət göstərir. Bu istiqamətdə qanunvericilik aktları müəyyənleşib, mənəvi-psixoloji tədbirlər müəyyənleşib. Eyni zamanda Nazirlər Kabineti "Yaşıllıqların müfəssəl siyahısının tərtib edilməsi qaydası, təyinatı və onlardan istifadə Qaydası (rejimi)"ni təsdiq

edib. Qayda meşə fondu torpaqlarında, xüsusi mühafizə olunan təbiət əraziləri və obyektlərində, xüsusi mülkiyyətdə olan heyətyanı və bağ sahələrində olan, habelə kənd təsərrüfatı məhsulları istehsalı üçün istifadə edilən bitkilərdən ibarət yaşıllıqlara (əkinlərə) şamil olunmur. Mədəni abidələr sayılan yaşıllıqlar - landşaft arxitektura abidələri və bağ-park incəsənəti (bağlar, parklar, xiyabanlar, bulvarlar) sahələri "Tarix və mədəniyyət abidələrinin qorunması haqqında" qanuna və bu Qaydaya uyğun tənzimlənir. Yaşıllıqların müfəssəl siyahısı yaşıllıqların uçotu və monitoring məlumatları əsasında Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyi tərəfindən tərtib edilir və bu Siyahıda dəyişikliklər həmin Nazirlik tərəfindən aparılır. Yaşıllıqların təyinatından və istifadə qaydasından (rejimindən) asılı olaraq, şəhərlərdə və digər yaşayış məntəqələrində, infrastruktur obyektlərinin hüdudlarında yaşıllıqların növləri aşağıdakılardır:

- ümumi istifadədə olan yaşıllıqlar (park, meşə-park, bağ, bağça, bulvar ərazisində olan və digər yaşıllıqlar);
- məhdud istifadəli yaşıllıqlar (məhəllədəxili, təhsil və səhiyyə, mədəni-məişət, sənaye müəssisələrinin və digər

təyinatlı yaşıllıqlar:

- sənaye müəssisələri və kompleksləri ilə yaşayış zonaları arasında olan yaşıllıqlar;
  - infrastruktur obyektlərinin (magistral dəmir və avtomobil yollarının, enerji kəmərlərinin və obyektlərinin, su kanallarının, digər obyektlərin) hüdudlarında salınmış yaşıllıq zolaqları, tinglər (şitillər), küçə yaşıllıqları;
  - mühafizə, sanitariya-mühafizə və digər qoruyucu zonalarda olan yaşıllıqlar;
  - xatirə kompleksləri (xiyabanlar), qəbiristanlıqlar ərazisində olan və digər yaşıllıqlar.
- Yaşıllıqların mühafizəsi sahəsində hüquq münasibətlərinin subyektləri olan dövlət orqanları, bələdiyyələr, fiziki və hüquqi şəxslər yaşıllıqlardan istifadəni aşağıdakı qaydada həyata keçirirlər:
- yaşıllıq ərazilərində təsərrüfat, şəhərsalma, tikinti və digər fəaliyyətlər zamanı yaşıllıqların mühafizəsi haqqında qanunvericiliyin tələblərinə, yaşıllıqların mühafizəsi tədbirlərinə əməl edilməsi, mütəmadi olaraq tullantıların yığışdırılmasının təmin edilməsi;
  - yaşıllıqların sanitariya-gigiyena və fitosa-

miş, qurumuş, ətrafdakılar üçün təhlükəli (o cümlədən aşma təhlükəsi) olan yaşıllıqların qanunvericiliyin tələblərinə uyğun olaraq götürülməsinin həyata keçirilməsi;

- yaşıllıq ərazilərinin ekoloji, sağlamlaşdırılma, turizm və rekreasiya məqsədləri ilə istifadəsinə neqativ təsir göstərən təsərrüfat fəaliyyətinin aparılmaması.

Yaşıllıqlardan istifadə zamanı istifadəçilər onları zədələməməli və məhv etməməli, o cümlədən onların zədələnməsinə və məhv edilməsinə səbəb ola biləcək aşağıdakı fəaliyyətlərə yol verməməlidirlər:

- yaşıllıq ərazilərinin tikintisi və abadlaşdırılması ilə əlaqədar olan hallar istisna olmaqla, həmin ərazilərdə material və konstruksiyaların anbarlanması;
- yaşıllıqların istehsalat və məişət tullantıları ilə çirkləndirilməsi;
- yaşıllıqların zədələnməməsi üçün müvafiq tədbirlər görülmədən binaların üstündən qar və buzların yaşıllıq ərazilərinə küürməsi;
- yarpaq tökməsi zamanı xəzəlin ağacların gövdə ətrafına və kolların, çəməniyin üzərinə toplanaraq yandırılması;
- buzlaşmaya qarşı duz və digər kimyəvi preparatlardan istifadə olunması; və digərlər....

Böyükdə iri gövdə və çetirlər alan ağaclar şəhər və digər yaşayış məntəqələrində bina və kommunikasiya xətlərindən 10 metr aralı əkilməlidir. Yaşıllıqların salınması zamanı aqrotexniki və dendroloji qaydalara ciddi əməl olunmalı, bu Qaydanın əlavəsində müəyyən olunan minimal məsafələrə uyğun olaraq yaşıllıqların bina və mühəndis-texniki kommunikasiya xətlərindən uzaq olmasına riayət edilməlidir. (<https://e-qanun.az/framework/37727>)

Yaşıl zonalar yaradılır

Ölkəmizdə vaxtaşırı olaraq müxtəlif sahələrdə ağacəkmə aksiyaları keçirilir. Bu hal davamlı xarakter almaqla günümüzün diqqət çəkdiyi əsas məsələyə çevirilib. Ötən ilin Prezident İlham Əliyevin Sərəncamı ilə iqlim dəyişmələrinə qarşı qlobal mübarizədə beynəlxalq həmrəyliyin gücləndirilməsi məqsədilə Azərbaycanda "Yaşıl dünya naminə həmrəylik ili" elan edilməsi çərçivəsində ümumilikdə 8 milyondan çox müxtəlif növ ağac əkilib. "Yaşıl dünya naminə həmrəylik ili" çərçivəsində ölkə ərazisində yaşıllıq sahələrinin genişləndirilməsinə, ətraf mühitin qorunmasına və qlobal iqlim dəyişmələrinin qarşısının alınmasına töhfə vermək üçün 2024-cü ilin 18-27 oktyabr tarixlərində ölkəmizin 85 şəhər və rayon icra hakimiyyətləri tərəfindən "Yaşıl bir dünya üçün həmrəy olaq!" şüarı altında 2401,0 hektar ərazidə 1 milyon 611 min ağac və kol cin-

slərin əkilməsi nəzərdə tutulur.

Ölkənin bütün bölgələrini əhatə edən və 10 gün davam edən aksiya zamanı Bakı şəhərində 619 min, Naxçıvan Muxtar Respublikasında 89 min, digər şəhər və rayonlarda isə 903 min ağac əkilib. Bölgələrdə yerli iqlimə uyğun olması və quraqlığa davamlılığı nəzərə alınmaqla, əkiləcək ağacların 749 min ədədi, əsasən, həmişəyaşıl meşə ağacları, 692 min ədədi dekorativ kollar, 170 min ədədi isə meyvə ağaclarıdır.

Dövlət qurumları və onların əməkdaşları ağacəkmə aksiyasında yaxından iştirak edirlər

Müvafiq dövlət qurumları və onların əməkdaşlarında ağacəkmə aksiyasında yaxından iştirak edirlər. Təkcə bu il dövlət qurumlarının əməkdaşları tərəfindən 80 mindən çox ağac əkilib. 2025-ci il Azərbaycanda "Konstitusiyaya və Suverenlik İli" çərçivəsində, Qaçqınların və Məcburi Köçkünlərin İşləri üzrə Dövlət Komitəsi "Yaşıl gələcək naminə - bir ağac da sənək!" şüarı ilə növbəti ağacəkmə aksiyasını həyata keçirib. Kürdəxanı və Abşeron rayonunda keçmiş məcburi köçkünlər üçün salınmış 1000 ailəlik məcburi köçkün qəsəbələrində baş tutan aksiya ölkəmizin suveren ərazilərində ekoloji mühitin yaxşılaşdırılması, yaşıllıqların artırılması və ətraf mühitin qorunmasına töhfə vermək məqsədini daşıyır. Aksiya çərçivəsində zeytun tingləri qəsəbənin istirahət məkanlarında və yol kənarlarında əkilib.

27 Sentyabr - Anım Günü ilə əlaqədar Bakı Şəhər İcra Hakimiyyəti və "Regional İnkişaf" İctimai Birliyinin birgə təşkilatçılığı ilə paytaxtın Qaradağ rayonunda, Bakı-Ələt yolunun kənarında ağacəkmə aksiyası təşkil edilib. Aksiyada BŞİH-in rəhbərliyi, əməkdaşları və struktur bölmələrin işçiləri, RİİB-in könüllüləri iştirak ediblər. Ərazi iştirakçılar tərəfindən yararsız tullantılardan təmizlənərək burada Abşeronun torpaq-iqlim şəraitinə uyğun 500 ədəd yeni ağac əkilib. 27 sentyabr - Anım Günü ilə əlaqədar Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyi və Mənzil İnşaatı Dövlət Agentliyinin birgə təşkilatçılığı ilə Bakının Müşfiqabad qəsəbəsində ağacəkmə aksiyası keçirilib. Aksiyada ekologiya və təbii sərvətlər nazirinin birinci müavini Rəşad İsmayilov və Mənzil İnşaatı Dövlət Agentliyinin İdarə Heyətinin sədri Sadiq Sadiqov iştirak edib. Aksiya iştirakçıları və ekokönüllüləri Abşeron yarımadasının torpaq-iqlim şəraitinə uyğun Eldar şamı və zeytun ağacları ekib.

Nəci b, xeyirxah işlər bundan sonra da davam etdiriləcək. Çünki xalqımızın Ulu Öndəri Heydər Əliyevin siyasətinin ana xəttini həm də təbiətin mühafizəsi, ağacların qorunması, yaşıllıqların salınması olub. Dahi Öndər Heydər Əliyev təbiətə qəsd, ağacların kəsilməsini sərt şəkildə qınayırdı. O bu barədə çıxışlarının birində demişdir: "Təbiətə yönəlik hər hansı qəsd Ulu öndəri çox hiddətləndirərdi: "Mən dəfələrlə demişəm, bir də deyirəm, kim hansı bir sağlam ağacı kəirsə, hesab edin ki, o, mənim qolumu, barmaqlarımı kəsir... İnsan qurmalıdır, yaratmalıdır... hər bir insan ağac əkməlidir, becərməlidir, böyütməlidir. Əgər kimse sağlam ağacı kəirsə, o, nəinki xalqına, millətinə, ölkəsinə xəyanət edir, o, öz ailəsinə, özü-özünə xəyanət edir. Ona görə də, siz hər bir ağacı qorunmalısınız, hər bir ağacın qorunması uğrunda mübarizə aparmalısınız". Müsbət və təqdirəlayiq haldır ki, bu gün biz bir millət olaraq Dahi Öndərimiz Heydər Əliyevin zəngin maddi sərvətlərimiz olan meşələrə, yaşıllıqlara diqqət və qayğı göstərmək irsini uğurla və davamlı olaraq davam etdiririk. Bu siyasətin dəyişməyəcəyi, əksinə daha mütərəqqi və dinamik formada davam etdiriləcəyinə heç bir şübhə yoxdur.

İLHAM ƏLİYEV

o b - yekt - lərin ə - razisində olan yaşıllıqlar); - xüsusi

nitar normalara riayət etməklə xəstəlik və zərərvericilərin təsiri nəticəsində, habelə kimyəvi maddələr və digər tullantılarla ciddi zədələ-

ABŞ prezidenti Donald Tramp qərar verib ki, Vaşinqtonun uzun müddətdir müttəfiqi olan Pakistanla yaxınlaşmanın vaxtı çatıb. Onun iki ölkə arasında təmasları intensivləşdirmək cəhdləri ABŞ-Hindistan münasibətlərində nəzərəcarpacaq dərəcədə soyuqlaşma fonunda baş verir. Bu soyumaya ABŞ prezidentinin Hindistan mallarına rüsumları artırması və Dehlinin Rusiya neftinin alınmasını dayandırmasını tələb etməsi səbəb olur. Maraqlıdır ki, Tramp da bu ölkədə tapıldığını iddia etdiyi neft vasitəsilə Pakistanla münasibətləri yaxşılaşdırmağa ümid edir.

İslamabad Trampın bir neçə gün əvvəl Pakistanın baş naziri Şahbaz Şərif və ordu qərargah rəisi Asim Münirə göstərdiyi səmimi qarşılamaından razı qalıb. Bundan sonra Ağ Ev Amerika şirkətlərinə Pakistanla neft çıxarmağa imkan verəcək sazişi təqdir etməyə başlayıb. Bu perspektivi nəzərə alaraq, ABŞ Pakistan ixracatına tarifi Hindistan üçün 50%-lə müqayisədə 19%-ə endirib. Bu onu deməyə əsas verir ki, Vaşinqton öz strateji tərəfdaşı Dehli ilə deyil, İslamabada etibar edir.

Pakistan İslam Respublikasında müharibə və sülh məsələlərində son söz həmişə generalara məxsusdur. Ona görə də ABŞ prezidenti tək baş naziri deyil, həm də hərbi komandiri dəvət edib. Hər ikisini qonaqları "böyük liderlər" adlandıran Tramp onları tərifləyib. Vaşinqtonda Pakistana simpatiya nümayişi Amerika siyasətində dəyişiklik simvolu idi. Əvvəllər "The Guardian"-ın yazdığı kimi, ABŞ prezidentləri pakistanlı ziyarətçilərə soyuq yanaşırdılar. İndi isə son altı ildə ilk dəfə olaraq Pakistanın baş naziri Vaşinqtona dəvət edilib. Hökumətdə heç bir rəsmi vəzifə tutmayan Münirə bir ildə ikinci dəfə ABŞ prezidenti ilə yaxından görüşmək imkanı verilməsi də görünməmiş bir hadisə idi. Bununla da Vaşinqton Pakistanda hakimiyyətin kimin əlində olduğunu başa düşdüyünü bildirib.

İslamabad da Vaşinqtonu cazibədar etməyə çalışıb. Bu məqsədlə o, ilk növbədə, bir neçə terror müttəhimini həbsxanadan amerikalılara təhvil verib. Bundan əlavə, ölkə hakimiyyəti açıq şəkildə Ağ Evi Hindistanla genişmiqyaslı müharibənin qarşısını almaqda ittiham edib. Hətta Pakistan rəsmi olaraq Trampı Nobel Sülh Mükafatına namizəd göstərib.

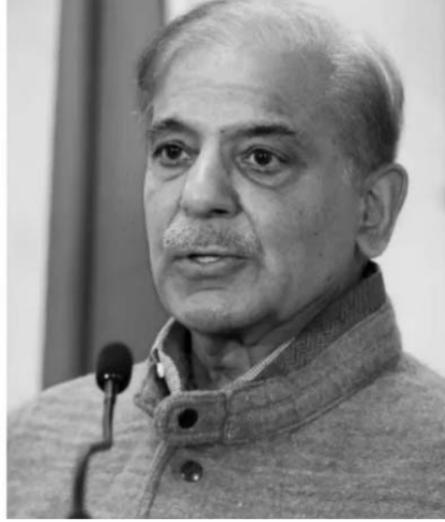
Buna baxmayaraq, Pakistanın ABŞ-la yaxınlıq əldə etmək üçün ən təsirli vasitəsi Pakistanın istifadə olunmamış təbii ehtiyatlarını - mineralları, qaz və neft kəşf etmək təklif olunub. İyul ayında Tramp özünün TruthSocial sosial media hesabında yazmışdı: "Biz indicə Pakistanla Amerika və Pakistanın ölkənin zəngin neft ehtiyatlarından birgə istifadəsini nəzərdə tutan müqavilə bağladığımız. Biz bu tərəfdaşlıqda aparıcı rol oynayacaq neft şirkətini seçmək prosesindəyik". Bunu ABŞ-ın Pakistandakı müvəqqəti işlər vəkili Natali Beyker də təsdiqləyib. O, Pakistan mediasına bildirib ki, Amerika biznesləri ölkənin neft, qaz və mineral ehtiyatlarının işlənməsinə böyük maraqla göstərirlər.

Pakistan vəd etdiyi neftə görə artıq bir növ mükafat alıb. Trump Pakistanın idxalına səxavətli 19% tarif verib ki, bu da Cənubi Asiya ölkələri arasında ən aşağı və Pakistanın qonşusu və daimi düşməni olan Hindistana tətbiq edilən 50% tarifdən çox aşağıdır. Bu ay ABŞ və Pakistan əməkdaşlığı genişləndirməyə davam edib. ABŞ-ın Pakistanın mis və nadir torpaq metalları da daxil olmaqla böyüyən mineral mədəncixarma sektoruna 500 milyon dollar sərmayə qoyması barədə razılaşma elan edilib.

Bununla belə, ekspertləri və Pakistan hökumətinin keçmiş üzvlərini ən çox çaşıdıran şey neft hasilatının yaradılması vədi idi. Dünyanın ən böyük neft şirkətləri (Amerika şirkətləri də daxil olmaqla) uzun illərdir ki, ölkədə əhəmiyyətli istifadə olunmamış neft ehtiyatlarını tapmağa çalışırlar. Pakistan

ABŞ-Pakistan ittifaqına qarşı Rusiya-Hindistan bloku?

Vaşinqtonun İslamabadla yaxınlaşması Dehlini "ayı" ilə dostlaşdırıb

Petroleum Limited (PPL) şirkətinin keçmiş idarəedici direktoru Raza Xan bir çox digər pakistanlı ekspertlər kimi, yarım əsrdən artıqdır ki, ölkədə və dənizdə neft kəşfiyyatının aparıldığını qeyd edir. Amma indiyədək kommersiya baxımından sərfəli yataqlar tapılmayıb.

Rusiya və Hindistan Amerikaya məhəl qoymurlar

Hindistan Rusiyadan əlavə S-400 Triumf sistemləri və ya yeni nəsil S-500 Prometey almağı düşünür. Bu barədə sentyabrın 29-da "The Print" qəzeti Hindistan hökumətindəki mənbələrə istinadən məlumat yayıb. İki ölkə arasında hərbi-texniki, ticarət və iqtisadi əlaqələrin inkişafı dekabrda Dehliyə keçirilməsi planlaşdırılan 23-cü Rusiya-Hindistan sammitinə hazırlıq fonunda baş verir. Hər iki tərəf Hindistanın Rusiyaya qarşı "dostluq" axtaran ABŞ-ın mənfəi reaksiyası ilə əməkdaşlığının dayandırılmayacağını açıq şəkildə bildirir. Rusiyanın xarici işlər naziri Sergey Lavrovun Nyu-Yorkda keçirilən BMT Baş Assambleyasının 80-ci sessiyasının yekunları üzrə bəyan etdiyi kimi, Moskva Hindistanla əlaqələrinə heç bir təhlükə görmür. Hindistan tərəfi də ABŞ və NATO-nun təzyiqlərini rədd edib.

"Print" qəzeti Narendra Modi hökumətindəki mənbələrə istinadən xəbər verib ki, Moskva və Dehli yeni böyük müdafiə müqavilələrini müzakirə edirlər. Nəşrin mənbələrinə görə, Hindistanın daha çox Rusiya S-400 sistemləri almağa marağının artması onların bu ilin mayında Pakistan ordusuna qarşı Sinoor əməliyyatı zamanı nümayiş etdirilən yüksək effektivliyi ilə bağlıdır. "The Print" yazır ki, S-400-dən başqa, Hindistan ordusu S-500 Prometheus hava hücumundan müdafiə sistemini də nəzərdən keçirir və onun arsenalına əlavə etmək imkanlarını araşdırır.

2018-ci ildə Hindistan Rusiyadan 5,43 milyard dollara beş batalyon S-400 hava hücumundan müdafiə sistemlərinin alınmasına dair müqavilə imzalayıb. İlk belə raket sistemi Pakistanla sərhəddə yerləşən Pəncab ştatında yerləşdirilib. Sinoor əməliyyatından sonra baş nazir Modi S-400 hava hücumundan müdafiə sisteminin əməliyyatda həlledici faktor olduğunu bəyan edib və hətta S-400 ilə şəkil də çəkdirib.

Sentyabrın 2-də Rusiya Federasiyasının Hərbi-Texniki Əməkdaşlıq üzrə Federal Xidmətinin direktoru Dmitri Şuqayevin dediği

Hindistan mediasının Moskvanın ABŞ-ın təhdidləri fonunda Hindistanla tərəfdaşlığını "xilas etmək" üçün hansı addımlar atması ilə bağlı sualını cavablandıran Sergey Lavrov sualın açıqlanmasını qərribə adlandırdı. "Bizim tərəfdaşlığımız təhlükə altında deyil. Mənim heç bir şübhəm yoxdur. Heç kim buna müdaxilə etmir və əgər kimsə belə addımlar atacaqsa, Hindistanın baş naziri və xarici işlər naziri izah edib ki, Hindistan öz tərəfdaşlarını özü seçir", - Sergey Lavrov qeyd edib.

Digər aktual məsələ isə Sergey Lavrovun ABŞ dövlət katibi Marko Rubio ilə sentyabrın 24-də BMT Baş Assambleyası çərçivəsində keçirilən və bağlı qapılar arxasında keçirilən görüşündə Hindistanın mümkün müzakirəsi ilə bağlı olub. Sergey Lavrov Hindistanı Marko Rubio ilə müzakirə etmək fikrində olmadığını, bunu yersiz hesab etdiyini açıqlayıb. "Ümumiyyətlə, heç kimi, xüsusən də dostlarımızı üçüncü ölkələrlə müzakirə etmək verdiyimiz yoxdur", - o izah edib.

Hindistan tərəfinin son bəyanatları da göstərir ki, Dehli Rusiya ilə əməkdaşlığı məhdudlaşdırmaq üçün ABŞ və NATO-nun təzyiqlərini rədd edir. Hindistan Xarici İşlər Nazirliyinin sözcüsü Randhir Caisvalın ötən həftə bəyan etdiyi kimi, Hindistanı Rusiya neftini aldığına görə tənqid edən ABŞ, eləcə də Aİ və NATO ölkələri ikili standartlardan çəkinməlidir. "Diqqətinizi bir neçə liderin, o

kimi, Rusiya və Hindistan arasında əməkdaşlıq Dehliyə S-400 sistemlərinin tedarükünü artırmaqla genişləndirilə bilər və hazırda iki tərəf bu barədə danışıqlar aparır. Hərbi-texniki əməkdaşlıq prezident Vladimir Putinin dekabrda Hindistana planlaşdırılan səfərinə hazırlıq fonunda inkişaf edir.

Hindistan Xarici İşlər Nazirliyinin məlumatına görə, sentyabrın 25-də Dehliyə baş nazir Modi ilə Rusiya baş nazirinin müavini Dmitri Patruşev arasında görüş zamanı Hindistan lideri Vladimir Putinlə sammiti səbirsizliklə gözlədiyini təsdiqləyib. Narendra Modi ötən həftə sentyabrın 25-dən 29-dək Uttar Pradesdə keçirilən və Rusiya-Hindistan biznes dialoqunun da yer aldığı UP Beynəlxalq Ticarət Sərgisinin açılışında Rusiya ilə əməkdaşlığa dair daha bir açıqlama verib. "Biz Rusiya ilə zamanın sınağından çıxmış tərəfdaşlığımızı gücləndiririk", - deyən Narendra Modi hərbi-texniki əməkdaşlıq sektorunda xüsusilə güclü əlaqələri qeyd edib.

Bu bəyanat Vaşinqtonun Hindistan idxalına 50 faizlik gömrük rüsumları tətbiq etməsindən sonra ABŞ-la münasibətlərin pisləşməsi fonunda verilib. Bu tariflərin yarısı avqust ayında - Ağ Evin məlumatına görə, Hindistanın Rusiyadan artan neft almasına görə tətbiq edilib. Rusiya-Hindistan strateji tərəfdaşlığının Tramp administrasiyası üçün ciddi qıcıqlandırıcıya çevrildiyini nəzərə alsaq, Rusiyanın xarici işlər naziri Sergey Lavrov Nyu-Yorkda BMT Baş Assambleyasının 80-ci sessiyasından sonra keçirilən mətbuat konfransında bu mövzuya xüsusi diqqət ayırıb.

cümlədən prezident Trampın söylədiyi bəzi şərhlərə cəlb etmək istərdim. Aİ, NATO və G7 ölkələri də Rusiyadan enerji idxalına son qoymağı düşünməlidirlər. Bu məsələdə ikili standartlar ola bilməz", - hindli diplomat bildirib.

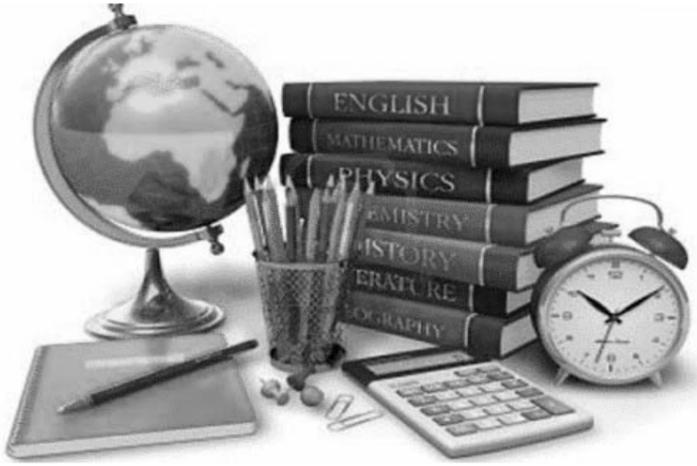
Bloomberg-in məlumatına görə, Hindistan ABŞ administrasiyasına xəbərdarlıq edib ki, Hindistanın Rusiya neftinin idxalını məhdudlaşdırmaq yalnız ABŞ-ın Hindistana başqa ölkələrdən neft almasına icazə verəcəyi təqdirdə mümkün olacaq. "Hindistan rəsmiləri Tramp administrasiyasına bir daha bildiriblər ki, Hindistan neft emalı zavodlarının Rusiya neftinin idxalını əhəmiyyətli dərəcədə azaltmaq üçün Vaşinqton sanksiyaya məruz qalan tedarükçülərdən - İran və Venesueladan neft almasına icazə verməlidir", - agentlik qeyd edir.

Beləliklə, ABŞ-ın yerinə yetirilə bilməyən tələbinə cavab olaraq Hindistan, Vaşinqtonun yerinə yetirə bilmədiyi əks-tələb etdi. Hindistan Rusiya ilə əməkdaşlığı inkişaf etdirmək hüququnu müdafiə etməklə yanaşı, Vaşinqtonla strateji tərəfdaşlığa üstünlük verməkdə davam edir. "Biz yaxın illərdə ABŞ ilə enerji ticarətini artırmağı gözləyirik". Hindistanın Ticarət və Sənaye Naziri Piyush Goyal keçən həftə Nyu-Yorkda Hindistan-ABŞ Strateji Forumunda çıxışı zamanı deyib: "Yaxın dostlar və təbii tərəfdaşlar olaraq biz ABŞ-ın enerji təhlükəsizliyi hədəflərimizə çatmaqda əhəmiyyətli iştirakını təmin edəcəyik".

V.VƏLİYEV

İxtisas seçimində yanılmaq: hələ gec deyil...

Diplom xətrinə perspektivsiz ixtisas oxumaq, yoxsa vaxt itirmədən ixtisası dəyişmək?

da, arzuladığı yerlərdə işləmirlər. Abituriyentlər ixtisas seçimi edərkən real tələbatları, gələcək karyerasını nəzərə alaraq düzgün seçim etməlidir.

Bilmək lazımdır ki, seçdiyiniz ixtisas ömrünüzün sonuna kimi insan taleyini həll edəcək. Hüquqşünas olmaq potensialınız yoxdursa 4 il universitetdə oxuyaraq sonra diplomlu işsiz kimi evdə oturmalı olacaqsınız. Çünki ölkəmizdə artıq öz ixtisasını sevməyən gənclər ordusu formalaşır. İxtisas seçimi zamanı valideynlərin fikri də ciddiyyə alınmalı, düşüncələri diqqətlə dinlən-

Universitet təhsili insanın peşəkar və şəxsi inkişafında mühüm rol oynayır, ixtisas seçimi isə gələcək həyatını formalaşdıran vacib şərtlərdən biridir. Bu kontekstdə universitet və ixtisas seçərkən nəzərə alınmalı olan əsas amillər böyük əhəmiyyət kəsb edir. Harada oxumalı, hansı universiteti seçməli, hansı ixtisas daha perspektivlidir kimi suallar düzgün analiz edilməli, dəqiq qərar verilməlidir.

məlidir. Valideynin övladın yerinə ixtisas seçməsi doğru deyil, amma valideynin məsləhəti ilə ixtisas seçimi daha uğurlu ola bilər. Çünki valideyn artıq ölkənin əmək bazarını, hansı sahədə işsizliyin çox olduğunu bilir, həyatə yeni başlayan gəncdən daha çox təcrübəsi var.

Ali təhsil müəssisələrinin bakalavriat və ya magistratura səviyyələrində, həmçinin orta ixtisas təhsili üzrə ixtisasını və ya universitetini

Son 100 ildə baş verən texnoloji inkişaf, bütövlükdə bütün tarixi hadisələrdən daha sürətli baş verib. Texnologiya inanılmaz sürətlə irəliləyir, eyni zamanda bir çox peşənin irəliləməsinin qarşısını alır. Üstəlik, bu üstələməyə təkə texnologiya deyil, eyni zamanda elmi, sosial, mədəni, ekoloji və iqtisadi inkişaf da çox təsir edir. Ona görə peşə seçərkən, ixtisas axtarışında olarkən bu xırdaqları unutmaq, dövr ilə ayaqlaşan ixtisas seçmək lazımdır.

Mütəxəssislər deyir ki, ixtisas seçimi üçün diqqət ediləcək məqamlar çoxdur. Ümumi qəbul planı, universitetlərdə ixtisaslar üzrə qəbul planı, dövlət sifarişli yerlərin sayı, bal aralıqları, keçən ilin keçid balları ixtisas seçimi zamanı vacib olan əsas məlumatlardır. Bundan əlavə, son 3 ilin analizini, keçid balını keçən abituriyentlərin sayını, abituriyentin maraq dairəsini, ixtisasların gələcək iş imkanlarını, universitetlərin müqayisəsini bilmədən ixtisas seçimi peşmanlıqla nəticələnmə bilər. Ekspertlər əvvəlki il-

lərin ballarına istinadən ixtisas seçimi etməyi doğru hesab etmir.

Abituriyentlər ixtisas seçimi edərkən mütəlx günümüzün tələbatlı ixtisaslarını seçməklə yanaşı əmək bazarında iş imkanları geniş olan ixtisas olmasına diqqət etməlidir. Elə məşhur ixtisaslar da var ki, ölkəmizin əmək bazarında məhdud imkanlara sahibdir. Hazırda yüzlərlə ali təhsil müəssisəsini bitirənlər var ki, düzgün ixtisas seçimi etmədikləri üçün işsizdir və yaxud

dəyişdirmək, habelə xarici ölkə ali təhsil müəssisələrində təhsil alan tələbələrin köçürülməsi prosesi Azərbaycan Respublikasının Təhsil Nazirliyi tərəfindən yaradılmış portal vasitəsilə həyata keçirilir. Transfer.edu.az, tələbələrin köçürülməsi sistemini təmin edir. Əgər siz ixtisasınızı və ya universitetinizi dəyişmək istəyirsinizsə, ixtisas dəyişimi prosesi başlayanda həmin portalda qeydiyyatdan keçməli

Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyi

Yazı Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyinin maliyyə dəstəyi ilə "elmi-kütləvi, mədəni-maarif, təhsil proqramlarının hazırlanması" istiqaməti çərçivəsində hazırlanıb

və öz şəxsi kabinetinizi yaratmalısınız. Daha sonra isə tələb olunan prosedurları həyata keçirməlisiniz. Qeydiyyat prosedurunun uğurla həyata keçirdikdən sonra, universitetdə qəbul imtahanında topladığınız bal ekranda göstəriləcəkdir. Həmin bala uyğun olaraq, ölkə daxilində hansı ali təhsil müəssisəsinə və hansı ixtisasla köçürülə biləcəyinizi əks etdirən siyahı əldə edəcəksiniz və həmin siyahı vasitəsilə siz seçim edə bilərsiniz. Bu prosedurların həyata keçirilməsi üçün sizə sadəcə şəxsiyyət vəsiqəsi və imtiyazlı ailəsizsə onu təsdiq bu kimi başqa sənədlər lazım olacaq.

Əgər tələbə ali təhsil müəssisə-

yeni qəbul olduğu ixtisası başqa bir universitetdə oxumaq istəyirsə, yə-nədə ödənişsiz təhsil alacaqdır. Həmçinin müəyyən güzəştlərlə təhsil alan tələbələrdə qəbul olduqları ixtisası başqa ali təhsil müəssisəsində güzəştli şəkildə oxuyacaqdır. Yekun sözle bildirsək, universitet dəyişimi etdikdə qəbul olduğunuz üzrə ödənişli və ya dövlət əsaslı təhsil alacaqsınız. Yalnız ödənişsiz şəkildə təhsil alırsınızsa, başqa ixtisasa transfer olunmaq istədikdə bu zaman ödənişli şəkildə təhsil alacaqsınız.

Həmçinin tələbələr portalda niyə tranfer olunmaq istədiklərini əsaslı şəkildə bildirməlidirlər. Çün-

sində ödənişli əsaslarla təhsil alırsa, tranfer olunduğu universitetdə ixtisas fərqi olmadan ödəniş etməlidir. Yox əgər tələbə dövlət əsasında təhsil alırsa, yeni ali təhsil müəssisəsinə heç bir ödəniş etməsə ixtisas dəyişimi etdiyi zaman,

ki həmin suala cavab əsasında sizə ətraflı kömək olunacaqdır. Sizə təqdim olunan siyahıdakı ixtisaslar isə sizin universitet qəbul olduğunuz il üzrə formalaşan nəticələrdir.

Lalə Mehralı

Kredit və ipoteka faizləri niyə yüksəkdir?

İqtisadçı mühüm faktları açıqladı

Azərbaycanda kredit və ipoteka faizləri hələ də yüksək olaraq qalır. Bu, vətəndaşların mənzil sahibi olmasını çətinləşdirir, sahibkarların isə biznesə çıxışını məhdudlaşdırır. Kredit və ipoteka faizləri niyə bu qədər yüksəkdir? Banklar faizləri niyə azaltmaq istəmir?

Məsələ ilə bağlı iqtisadçı Xalid Kərimli SİA-ya açıqlamasında bildirdi ki, ipoteka kreditləri dövlətin verdiyi ipoteka kreditləri və kommersiya banklarının öz resursları ilə verdiyi ipoteka kreditləri olmaqla iki hissəyə bölünür. Onun sözlərinə görə, hər ikisi kommersiya bankı vasitəsilə verilir, amma birində İpoteka Fondu pulu verir, digərində isə bank öz vəsaitindən istifadə edir: "İpoteka Fondu vasitəsilə verilən kreditlərdə faiz artımı yoxdur. Dövlət qanunla müəyyən edib ki, bu faizlə veriləcək.

Bu kreditlər bəzi deyil, normaldır: güzəştli kreditlər 3-4 faiz, kommersiya kreditləri 7-8 faizdir. Bu faizlər hazırkı dövr üçün münasibdir. Məsələn, ABŞ-da da ipoteka kreditləri 6-7 faizdir. Amma kommersiya banklarının öz vəsaitləri ilə verdiyi kreditlərdə faizlər bahadır və bu artmaqda davam edir. 3-4 il əvvəl 7-8 faizlə kredit tapmaq mümkün idi, indi isə 11-14 faiz aralığında dəyişir. Hətta biznes kreditlərində də 3 faizdən çox artım var. Uzun illərdir deyirik ki, faizlər çoxdur, amma hökumət də, deputatlar da bununla bağlı tədbir görməyib, əksinə, faizlər qalxıb.

Niyə bizdə faizlər yüksəkdir? Çünki iqtisadiyyatımız risklidir. İqtisadiyyatın dayanıqlılığı zəifdir və bu, investor üçün risk deməkdir. Riskli ölkələrdə isə pul bahadır. Məsələn, sizdə pul olsa, onu ABŞ dolları ilə 4 faizə yerləşdirmək daha təhlükəsiz görünür, nəinki Azərbaycanda manata. Banklar pulu insanlardan cəlb edir və riskli şəraitdə ucuz pul tapmaq çətinidir. Ona görə də faizlər aşağı düşür. Faizlərin artması məsələsi birba-

şa Mərkəzi Bankın siyasətindən qaynaqlanır. Məcburi ehtiyat normaları artırıldı. Əvvəllər bu normativlər 0,5-2 faiz idi, indi isə 20-25 faizə çatdırılıb. Bu o deməkdir ki, banklar 100 manatlıq depozitin 20-25 manatını Mərkəzi Bankda saxlamaq məcburiyyətindədir. Bu da pulu avtomatik bahalaşdırır. Həmçinin, cari hesab qalığına da faiz hesablanmağa başladı. Əvvəl bankların faizsiz istifadə edə bildiyi vəsait indi xərcə çevrilib. Depozit faizləri artdıqca, bankların kreditə verdiyi faizlər də artır".

Arzu Qurbanlı

Bu gün Bakıya leysan yağacaq - XƏBƏRDARLIQ

Bakıda və Abşeron yarımadasında oktyabrın 1-də bəzi yerlərdə aralıq yağış yağacağı gözlənilir. Milli Hidrometeorologiya Xidmətindən mətbuata verilən məlumata görə, yarımada-nın ayrı-ayrı yerlərində qısamüddətli leysan xarakterli olacağı, şimşək çaxacağı ehtimalı var. Yağıntılar axşam tədricən kəsiləcək. Güclü şimal-qərb küləyi axşama doğru mülayim şimal-şərq küləyi ilə əvəz oluna-caq. Havanın temperaturu gecə 15-17° isti, gündüz 17-19° isti olacaq. Atmosfer təzyiqi 762 mm civə sütunundan 767 mm civə sütununa yüksələcək. Nisbi rütubət 70-80% olacaq. Azərbaycanın rayonlarında bəzi yerlərdə aralıq yağış yağacağı, şimşək çaxacağı gözlənilir. Ayrı-ayrı yerlərdə leysan xarakterli intensiv olacağı, dolu düşəcəyi, dağlıq ərazilərdə qara keçəcəyi ehtimalı var. Bəzi yerlərdə aralıq duman. Qərb küləyi bəzi yerlərdə aralıq güclənəcək. Havanın temperaturu gecə 13-16° isti, gündüz 17-21° isti, dağlarda gecə 4-8° isti, gündüz 9-14° isti olacaq.

"SƏS" qəzetinə abunə kampaniyası davam edir!

«SƏS» QƏZETİNƏ
ABUNƏ OLMAQ İSTƏYƏNLƏR
AŞAĞIDAKI YAYIM
ŞİRKƏTLƏRİ İLƏ ƏLAQƏ
SAXLAYA BİLƏRLƏR

1. Azərpoçt Poçtdaşıma Mərkəzi – 0125984955, 0552004544
2. Azərmətbuat Yayım MMC – 0124411991, 0124404694
3. Səma Mətbuat Yayım – 0125940252, 0503336969
4. Pressinform MMC – 0125115191, 0504560835, 0553156002
5. Qaya Mətbuat yayım – 0125667780, 0502352343
6. Ziya LTD – 0124977696, 0503067744

1 nüsxə 1 aylığı 13.20 AZN

6 aylıq 79.20 AZN

1 illik 158.40 AZN

ABUNƏÇİLƏRİMİZİN
XİDMƏTİNDƏYİK
Müraciət, şikayət, yazı,
təbrik və başsağlıqlarımızı
dərc etməyə hazırıq!

"Barselona" ulduz futbolçunu İspaniya millisinə buraxmır!

"Barselona" futbolçusu Lamin Yamalın DÇ-2026-nın seçmə mərhələsində Gürcüstan (11 oktyabr) və Bolqarıstan (14 oktyabr) qarşı oyunlar üçün İspaniya millisinə buraxmaq istəmir. QOL.az xəbər verir ki, bu barədə İspaniya mətbuatı məlumat yayıb. Kataloniya təmsilçisi 18 yaşlı hücumçunun daha əvvəl zədə aldığı üçün belə qərar qəbul edib. "Barselona" Yamalın Çempionlar Liqasında bu gün PSJ, eləcə də bu bazar günü La Liqada "Sevilya" ilə görüşlərdə oynamasını istəyir.

Bununla belə, klub başa düşür ki, forvardın oynamağa hazır olması onun narahatlığının tamamilə sovuşması demək deyil. Qeyd edək ki, Yamal 2023-cü ildən İspaniya millisinin üzvüdür.

Baş redaktor:
Bəhruz Quliyev

Ünvanımız:
Bakı şəhəri,
Üzeyir Hacıbəyli
küçəsi, 66.

Şəhadətname: № 022492
<http://www.ses-news.az>
<http://www.sesqazeti.az>
E-mail: ses@sia.az

"ƏLİNCƏ" AZƏRBAYCAN XEYRİYYƏ
CƏMIYYƏTİNİN ORQANI.
QƏZET 1991-Cİ İL
YANVARIN 11-DƏN ÇIXIR
Tel: 598-33-90
Faks: 493-11-62

Redaksiyanın mövqeyi
ilə müəllifin mövqeyi
üst-üstə düşməyə bilər.

Qəzet bazar və
bazar ertəindən
başqa hər gün
nəşr olunur

Tiraj: 3000